

Buda-Pest, szeptember 7-én 1873.

Előzetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. — Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokaként: Egy négyeser hasábrattal petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromsori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos. Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegjű, külön minden ígatás után 30 kr.

A Jókai pár.

Csak imént — a mult hó 29-dik napján — az ország egyik legszebb pontján egy kis családú ünnepély folyt le, mely, a nélkül, hogy akár egyesek, akár testületek legesélyebb előintézkedése vagy bárcsak egyetlen hírlapi fölhívás előzte volna meg, országosan lön megtartva, vagy, mi több, átérve, mint nem egy oly ünnepély, melynek külső fényére ezrek, százezrek pazarolatnak és a részvét fölkelése végett a nyilvánosság mindennemű közegei mozgásba tétetnek.

ségbejuttató anyagi irányának, nem halt még ki minden érdek a szellemi érdemek iránt sem, s egy magyar költőt s művészt nejt, különben teljesen magán családias természetű alkalomból, a tisztelet s rokonszenv oly általános nyilatkozása halmoz el, mely az emberiség ifjabb korában, a művelődés legmagasb fokán álló nemzetnek is becsületére vált volna.

közönségnek irodalmunk és színművészetünk arany korszakát, melynek az ünnepelték legfényesebb tüneményei közé tartoztak, és egyesek úgy, mint társas körök s még testületek is siettek őszintén érzett tiszteletük s szeretetüknek kifejezését adni személyesen és üzenetképen, s nem említve a szerencsekívánatok s tisztelgések egyéb módjait, az ország különböző részeiből száznál több távirat érkezett e napon üdvözlöttükre.

Denique, daczára korunk már-már két-

A Jókai pár ülte meg e hó 29-dikén Balaton-Füreden boldog — valóban boldog — házassáletének huszonötödik évfordulóját. Ez az ezüst menyegző eszébe juttatá a közönség meg lehetének elégedve egymással.

A JÓKAI PÁR.

Vasárnap, aug. 24. „Tündérlak Magyarhonban.“ Bohózat 2 felv. Magyarosította Somolki. Hétfő, aug. 25. Először: „A szép Diego.“ Vigjáték 3 felv. Irta Moreto; ford. Bekics Gusztáv. Kedd, aug. 26. „Fidelio.“ Opera 2 felv. Zenéjét szerezte Beethoven. (Carina k. a. föllépteül.) Szerda, aug. 27. „IV. László.“ Eredeti tragoedia 5 felv. Irta Dobsa Lajos. Csütörtök, aug. 28. „Az álarcos bál.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerezte Verdi. (Carina k. a. föllépteül.)

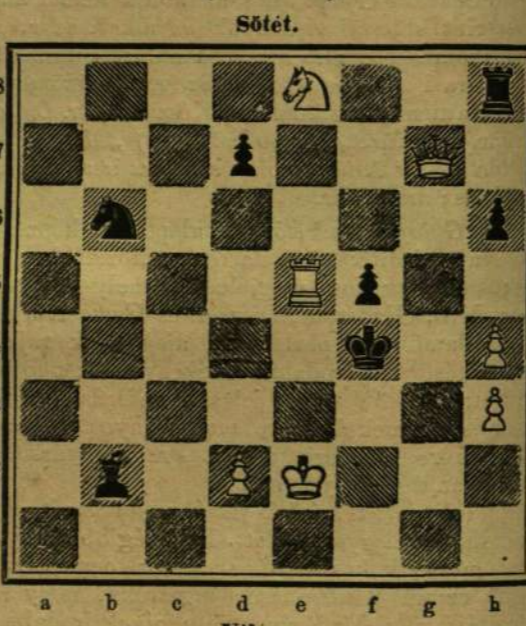
Szerkesztői mondanivaló.

— Munkás. L. T. Mind a két küldeményt köszönettel vettük, s rövid időn közöljük. — H-k. G. L. A kérdésre csak magán uton adhatunk választ, egy-két nap alatt. — Budapest. D. Kálmán. Jól mondja: sem balladának, sem költői beszélynék nem jó. De népies drámái költeménynek (a minék ön szánta) szintoly keveset ér. Beszélgetnek benne az igaz, erőlködnek is drámaiak lenni. De ki hiszi el azt, hogy a leány, mikor órahosszant együtt csónakázik régi kedvesével, azt meg ne ismerje, csak azért, mert általa megölt új kedvesének a szürbe bujt s kalapját tette a fejére. A költészet nem abban áll, hogy a valósággal és a valóságossággal ily durván és nevéstésesen szakítsunk. — Radegund. K. L. Ha lehet képet is adunk a költemény mellé, noha a nélkül is elég érdekes. — Salgó-Tarján. T. Gy. Az említett ismertetést szívesen elfogadjuk lapunk számára. — K.-Sz.-Miklós. K. J. A czikk most épen korszerű; 2-3 részre osztva fogjuk adni.

— A „Vasárnapi Ujság“ régibb évfolyamai. Először: a „Vasárnapi Ujság“ 1855., 1857., 1859., és 1861 — 1870. azaz: 13 egész évi folyamata, tiszta, rendezett, hiány nélkül való példány, ugyszintén a „Politikai Ujdonságok“, együttessen vagy külön. Tudakozódhatni I. N. urhoz Inotára (u. p. Vár-Palota) intézett levélben.

SAKKJÁTÉK.

717-ik sz. f. Willmers Rudolftól (Bécsben.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 712-ik számú feladvány megfejtése.

- Zagyva Imrétől Debreczenben. (c7-en világos gyaloggal.) VII. Söt. 1. Vh4-f6 Vc6-f6:(a) 2. Fh1-d5 tetszés szer. 3. F vagy H mattot ad. (a) 1. 1. Vc6-c4-(b) 2. Vf6-d6† 2. tetszés szerint. 3. F vagy H mattot ad. (b) 1. 1. Vc6-c6 2. Hd2-f3† 2. Vc6-f3: 3. Fb4-c5 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Szárospatakon: Gérecz Károly. — Aradon: Kovács Albert. — Saiget-Csalpon: Mayer Károly. — Szeptekén: Spiegel Samu. — A pesti sakk-kör.

TARTALOM.

Chambord gróf (arckép). — Falusi iskola. — Kazinczy naplója (rajzzal). — A székelyföldi gyógyfürdőről (képpel). — Gül-Baba sírköpolnája Budán (képpel). — Egy vendéglő ablakából. — Geologia és történelem. — A református egyház megalapítása Magyarországon. — Török esztergályos és pipaszár-készítő (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

nyékén találhatók, szomorú tengéletet ének, leveleik összezsugorodnak a fakószint borít rájuk az égő napugár és sívóhomok. Ha egy-egy ily fát megráz valaki, egész porfelhő kavardók föl lombjairól. A város fölött nehéz, fojtó, lilaszin köd-tenger borul, mely telítve van füsttel s az utcák porával. Estefelől hat óra tájban már nem látni a budai hegyeket, pedig a nap még javában ragyog, a kerepesi-uton eltekintve, tiz ölnyire is alig lát el szemünk, oly sűrű párafátyol borítja. E nap-pali éjszaka most annál veszedelmesebb e helyen, mert a kerepesi-ut* az országutba szakadásától egész a Rókus-kórházig föl van turva, ásva; sánczok, földhányások, gödrök, kő-rakások teszik járhatatlanná. Kocsi-közlekedés nincs is itten, s a ki gyalog jár is, inkább kikerüli messze. Csak a lóvonatu vasutnak nyílik egy keskeny kigyózó ösvénye, épen csak olyan széles, hogy két ló elfér egymás mellett, de ha az egyik küssé megasztatná másikat, annak okvetlenül a két oldalt ásitózó mélyedések valamelyikébe kellene zuhanni. Aközben foly a mindenféle munka. Itt leásnak a gázcsövekig, azokat szedik föl, amott a csatornákat javítják két ölnyire a talaj szintje alatt, ott ismét a vízvezeteki csöveket hozzák rendbe, miután mind e földalatti „organizmusra“ kemény kő- és aszfalt-burkolat fog borulni s azt a keresztül törhetetlen páncczét örökké bontogatni nem lesz lehetséges. A járdákat két ölnyi szélességben már is bevonják földszurok-kéreggel, közönként helyet-helyet engedve az oda ültetendő fáknak, a mik a kerepesi-utat boulevardrád alkotni lesznek hivatva.

A lóvasut és járda közti tért előbb meghordták jó vastagon törött kővel, olyannal, a minővel az országutakat kövezik, 200 mázsát nyomó vashengerrel egyengetik, e fölébe kavics és homokréteget borítottak s most szabályos kőcsozákkal rakják ki, miknek mindegyike csaknem egy forintba kerül. Mikor Bécsset kövezték, ezeltől 20 esztendővel, akkor még egy ilyen kőcsozka egy ezüst huszasba került. Arra mondta aztán a magyar ember, hogy Bécs olyan gazdag város, hogy „ezüst huszasokkal“ van kövezve. No mi most elmondhatjuk, hogy Pest csupa forintos bankokon jár. — A munka lassu menete miatt sok a panasz. Ennek is a bölös városi hatóság az oka. A helyett, hogy a kövezési munkálatot egy vállalkozónak adta volna ki, másra bízta a csatornák, másra a víz- és gázcsövek rendezését, másra a lóvonatu vasut új vágányainak lerakását, másra a járda aszfaltozását s végül másra az ut kövezését. Így történt aztán, hogy az egyik vállalkozó a másikkal nem törődve, végzi a maga munkáját s felszakgatja az utca régi kövezetét már a Rókusnál, oda se hederítve, hogy a többi munkálat még a színház környékén se készülhetett el. — Azért kell most már annyi port nyelnünk, csetlenünk-botlanunk, s azért kell a közlekedésnek fönnakadva maradni körülbelül új esztendeig a valamennyi közt leg-élénkebb vonalon.

— (A rég várt vendég.) az eső aug. 28-án köszöntött be végre egy futó zápor alakjában; aug. 29-én Budapesten ismét esett.

— (Az első magyar király ünnepét) külföldön is mindenütt megünnepelték, hol több magyar van együtt, nevezetesen Gleichenbergben, Lindewiesen, stb. Említésre méltó, hogy a lengyelek is csatlakoztak az ünnepélyekhez. Bécsben Sz.-István emlékét mindig a következő vasárnap őrlik meg. Ez az idén aug. 24-én folyt le a kapuczinusok templomában. Az egyházi beszédet Pellet Ödön esztergom-egyházmezei esperes tartotta, a szertartást pedig Rónay Jácint. Jelen volt a magyar testőrség teljes díszben, a Bécsben idéző arisztokrácia egy része, s nagy számú magyarok, úgy hogy a templom szorongásig megtelt. — Svájcban is volt szent István ünnepély: Seelisbergen, mely a Vierwaldstätti-tó mellett, épen a Grüthli, tehát azon hegy felett fekszik, hol Tell társainak a svájci férfiaknak öszezsekküvése volt, hogy hazájuk szabadságát kivívják. Az isteni tisztelet a seelisbergi csinos kis kápolnában tartott, misét

főt. Szabó lelkész ur mondott, s az orgonán Rothfeld ur, kitűnő zongoraművész hazánkfia — kinek állandó lakása Edinburg — játszott. Jelen voltak az ünnepélyen a gr. Károlyi-család ott levő tagjai (Károlyi Györgyné, Edéné és Gyuláné,) továbbá gr. Lónyay Meyhértné kisebb fiával, s két más magyar.

— (Petőfi emléke Pápán.) Pápán a ház, melyben Petőfi a negyvenes évek elején Jókaival és Orlayval lakott, márványtábla által van megjelölve, melyen e fölirat áll: „Petőfi Sándor lakása 1841. októbertől 1842. augusztusig.“ Az emléktáblát a pápai főiskola ifjusága Petőfi 50 éves jubilauma alkalmából, melyet az idén ünnepelt meg, állította föl.

— (Jókai és neje ezüst menyegzője) aug. 28-án volt B.-Füreden. A családi ünnepélyre a fővárosból több üdvözlő táviratot küldtek egyesek és társulatok, kívánva, hogy az ezüst után az arany lakodalmat is megülhessék.

— (A nemzeti jury tagjai közül) azok, kik a faipar osztályába tartoznak, körutra indultak felső Magyarországra. Budapesten időzésük, s a kiállítás magyar erdészeti tárgyai tették őket kíváncsiakká, hogy bővebb tanulmányozást tegyenek. Legelőször a nagygróczy fabutor-gyárat nézik meg. A kirándulásban résztvesznek, a csoport elnöke: Peterson ur Pétervárról, Löwe mérnök Bostonból, Genour ur Kewből, és dr. Exner tanár Mariabrunnból.

— (Három magyar festész.) Wagner, Ligeti és Mészöly, mint a „Somogy“ írja, be fogja utazni a Balaton déli partjait, hogy az egyes vidékeket megörökíthessék művészi eseteikkel. Mészöly tavaly Szántódot festette le, és e képe az idei bécsi kiállitáson is föltűnt.

— (A főváros legidősebb lakosa) Granichstaeder Mária asszony, született Schacherl, nagykereskedő özvegye, hetfőn elhunyt 112 éves korában.

— (Halálozások.) A temesvári kereskedelmi iparkamra elnöke és az ottani iparbanknak igazgatója: Kruger József közelébb elhunyt hirtelen, agyszélhűdés folytán. — Baky Istvánné, szül. Grisza Róza (Grisza Ágost derék hazánkfia leánya) a járvány áldozata lett 19 éves korában Zoltántéren, Csongrádban. — Török-Bécsben dr. Ledniczky István 1848-ban volt honvédszásados, számosabb éven át Torontálmegye tiszteletbeli főorvosa, és Török-Bécsben magán és városi orvosa, f. hó 13-án hosszas szenvedés után, tevékeny élete 67 évében meghalt. — Harezi Károly, győri kir. törvényszéki bíró, e hó 22-én 56 éves korában a járvány áldozata lett. — B.-Zsadányban pedig Surányi Nagy Ferenc jegyzőt, ki 28 évig viselt Bihar megye több községében jegyzői hivatalt, ragadta el a járvány. — Bathó István, a pesti Rókus-kórház tevékeny tisztviselőjét, e hó 28-án temették el 49 éves korában. — Forstinger János, előkelő pesti polgár, elhunyt e hó 26-án 81 éves korában. — A temesmegyei Szatmáróról Netter Albertnek, a fővárosi körökben jól ismert kereskedőnek, haláláról érkezett hír; 53 éves korában szűnt meg élni. — Recsky András neje, szül. Vibornai Mudrány Jozefa asszony, jótékonyaságról és nemes szívről széles körben ismert hölgy, Tóbikon meghalt. — Nagy Béla, kézdivásárhelyi tanár, alig 27 éves korában tüdőbajban elhunyt. — Gönczy József, a golopi ref. egyház lelkésze, f. hó 16-kán elhunyt. — A Szilágyságban Urházy Antal zoványi jegyző is (Urházy György fivére) a járvány áldozatául esett, özvegyet s három kis árva hagyva magután. — A németek csata-énekének a „Wacht am Rhein“ dallamának szerzője: Wilhelm Károly meghalt aug. 26-án szülővárosában Schmalkaldebán, 58 éves korában.

Nemzeti színház

Péntek, aug. 22. „A nők az alkotmányban.“ Vigjáték 3 felv. Irta Tóth Kálmán. Szombat, aug. 23. „A hugenották.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerezte Meyerbeer. (Carina k. a. föllépteül.)

HETI NAPTÁR.

Table with columns for Hónapi-és Hetinap, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap (hossza, kel, nyug.), Hold (hossza, kel, nyug.).

Hold változása. 17 Holdtölte 6-án 10 óra 52. 2 perczkor este.

Mert a költészet és művészet papjainak emez általános és mégis önkéntelen ünneplése, melyben a magyar közönség a Jókai párt részesít, valóban csak ugynevezett kultúra-államokban fordulhat elő, és a nemzet, mely ily módon fejezi ki elismerését szellemi haladásának előmozdítóiról, egyszersmind önmagát is tünteti ki, tetteleg bizonyítványát adván magas szellemi előhaladottságának.

Valóban, ama különbségek közt, melyeket a huszonöt év előtti és a jelen napok föltüntetnek, egyik legörvendetesebb az olvasó közönség szaporodása, a művelődés általánosodása, illetőleg terjedése, mert hiszen művelődésünk általánosodásától, sőt még csak a nyugoti népeknél tapasztalt aránytól is messze vagyunk, de legalább ahhoz, viszonyainkhoz képest, meglehetősen közelítettünk. Ezelőtt huszonöt évvel voltak nagy iróink s költőink, de mint azok egyik legnagyobbika éneklé, „számkivetetten járt az árva fű, mert nem volt leányka, a ki érez, és ifju, a ki megért;“ — ma már irodalommal foglalkozó egyén is több van, mint akkor értelmes olvasó. És ha így haladunk, ha közönségünk legalább ez arányban növekedik, akkor talán egy újabb negyedszázad múlva megérhetjük, hogy a magyar nemzetben az olvasók száma azon arányt éri el, melyet e tekintetben a szomszéd nagy kulturai népek már évtizedek előtt elértek, és a mely őket a világ vezérnépeivé avatta.

A másik szintén igen nagy jelentőségű és örvendetes tünet az, hogy már ma nem csupán a hazában, de a külföldön is terjedni kezd a magyar irodalom közönsége, a miről ezelőtt huszonöt évvel még nem is igen álmodoztunk.

Petőfi üstököszerű föltünése az addig sötét magyar égbolton oly nagy világosságot terjesztett, hogy reánk, irodalmunkra vonta a világ figyelmét, a külföld irodalmárainak fölkelte a kíváncsiságát, és ma már egyre gyakoribb az idegen műveltekre fordított magyar művek megjelenése.

E részben ünneplést költünk tán legszerencsésebb. Általán a regényköltőnek az a szerencséje van, hogy művei lefordíthatók, s míg a versköltők némileg hasonlíthatók azon gyógy-ásványvizekhez, melyek csak forrásuknál élvezhetők, addig a prózairók művei — kevesb illő részekkel bírva, — palackokba is lehozhatók és messze idegen világrészekre szállíthatók, a nélkül, hogy vegyeleink legbecsesb részeiből jelentősen veszítenének.

A nagy versköltők azon források, melyek az idegen népeket magukhoz idézik, hogy helyben, eredeti mivoltukban élvezzék csodaerőjüket, vagyis kényszerítik az idegent, hogy ők e költők hazája nyelvét tanulják meg, műveik élvezetése végett, mint a melynek példáját a görög-római remekírókkal szemben mutatja a világ értelmisége, évezredek óta.

Hogy támadhatnak-e nálunk ilyen nagy szellemek? — ez iránt reményt táplálni vagy ennek lehetőségét tagadni, vérmesség és fölfogás dolga. Hogy eddigelő ilyenekkel nem bírnak, az körülbelül valószínű.

Hanem hogy addig is és egyelőre vannak oly költőink s íróink, kiknek művei a világirodalomba áttüntetve, szerényen szólva, a magyar géniusz dicsőségét hirdetik és egynemely szakokban azt a legmagasabb polcra helyezik, ennek egyik legfényesebb élő tanubizonysága éppen Jókai Mór, kinek művei iránt a világirodalom közönsége egyre élénkebben érdeklődik, s erre vonatkozólag éppen e napokban történt oly jelentős intézkedés, melynek kétségkívül hivatása lesz, hogy a magyar regényköltő

összes vagy legjobb műveinek maholnap az öt földrész irodalmában való általános elterjedést szerezzen.

Értjük azon szerződést, mely közte s egy berlini kiadó közt egyelőre huszonöt kötetnyi regényének német és más világnyelveken való terjesztésére nézve kötöttet.

Jókainak több műve jelent meg már eddig is angol, francia, olasz, spanyol, dán, svéd, orosz, cseh, oláh s még török nyelven is. Sőt német írók bevallják, hogy az angol, francia irodalom ebben még őket meg is előzte. De kétségkívül e fordítások még igen messze lehetnek az illető nyelveken e részben elérhető tökélytől. És Jókai azon prózairók közé tartozik, kik közel állanak a lantos költőkhöz, kiknek prózájában az irányzatossága helylyel-közzel a lyra dallamoságával versenyez, és annál fogva a mi a fordítást illeti, e részben a lehető legjobbat csak hosszú idő és számos egymást helyreigazító kísérlet után várhatni. De kétségkívül, hogy az egyre hibebe német fordítások összehasonlítása nagyban elő fogja mozdítani a többi nyelveken eszközlendők tökélyesülését is, és csak ekkor fogja a világ különösen ama fölnyit, mely Jókait minden egyéb nemzetbeli vetélytársra fölé emeli, a nyelv rendkívüli szépségét, gazdagságát, a színezés tündöklő, valódi keleti pompáját, a hangulatok költőiségét, általán az előadás összes bubáját megközelítő mivoltában átérteni.

Ezzel természetesen nem azt akartuk mondani, mintha egyebekben gyöngye vagy nem elegendő erő volna. A humor például annyira erős oldala, hogy igen elterjedt vélemény szerint ebben is aligha van párja az elbeszélő nem kitünőségei közt. A fogantatás valószínűsége s az alkotás kerekése azon két nyílás, melyen át a szigorú ítézet a szellem ez elsőrendű lovagjának testéhez és illetőleg egynemely legújabb regényeinek itt-amott észrevehető gyöngéjéhez férhet; de ha vesztük a benne egyesülő kitünő tulajdonok összegét, ha fontolóra veszszük, hogy vannak egyes nagyobb művei is, de kivált beszédei, melyek minden tekintetben kitünők, és egy költői művet egészszé s remekké alkotó minden föltételeknek megfelelnek, akkor, nem hagyva figyelem nélkül csodálatos és páratlan termékenységét sem, teljesen biztos reménnyel és büszke örömmel látjuk őt a világirodalom versenyterére lépni, mert meg vagyunk győződve, hogy az elfoglaltan világ véleménye oly helyet jelölend ki számára, mely nemzeti önértékünk legmerészebb követeléseit is kielégítheti.

Annál fogva, miután az ünneplést pár érdemei egyébként is általánosan ismeretesek, teljesen fölöslegesnek tartva minden további szokásos fejtegetést, nincs egyéb hátra, mint hogy legőszintébb szívből csatlakozunk az országos közönség szerencsekívánataihoz, sőt azt hisszük, hogy annak egyhangu ohajtását fejezzük ki, midőn azt kívánjuk, vajha a nemzet fokozódó jóléte, folytonos előhaladás közben az ünneplést párnak arany lakodalmát is megülhessük!

V. J.

Tolelsvai pinczében.

(1845 körül.)

Mélyen a földnek alatta,
Minden síroknál mélyebben,*)
Vigadok én társaimmal
Együtt a — boros pinczében.
Pompás fiuk, a meddig csak
Gólya repül, szarka csereg;
Nincsen sehol, nincsen, mint ők
Több ily sajtáságos gyerek.

*) A pincze éppen sírok közt fekszik.

Lelkők lomtar: benne ringy-rongy
S gyöngyök vad, csodás szeszélylyel
Hevernek szétszórvá, mintha
A sas rúgta volna szélylyel.
Lelkők bérc: rajt csalán s virág,
Pocsolva és tiszta forrás;
Itt-ott po'ozni méltó, de
Az egész regényes, pompás.

Ez itt, ez a borzas, ki a
Hordón ül, Sárosy Gyula,
Derék vig egy czimborá, de
Adott szavát ritkán tartja.
Czifra költő, fürgő táncos,
Verseire kissé hiú;
Szép kis felesége vagyon,
Csókolni való — egy fiú.

Az a hosszú, ki túl rajta
Ép most iszik, még borzosabb;
Magasra tör; szónok ajkán:
Láng, édes méz, rohanó hab.
Pénzfecserlő, lélekbuvár,
Cselszövő, könyvtár a feje; —
Ki az ördög ne szeretné,
Kazinczy Gábor a neve.

Kaczagva ül oldalánál
Kuthy Lajos, czimborája,
Hóbortos fej, ha midőn vad,
Sötét szelleme megszállja.
Képzete tűz-szárnnyal hol
Mennybe, hol pokolra viszik;
Mester a regényírásban,
S nem is pillant, mikor — iszik.

Tompa Mihály a negyedik,
Gyöngyöpoéta mint a peták;
Most Béje pátere, egykor
Hires kálvinista deák.
Fidelis barát, de szörzsál-
Hasogató és perelő;
Tréfás fickó, dicső kántor,
S iszik mint a kefekötő.

Az ötödik? Magam volnék,
Egykor pingáltam, — most írok;
Nagy gyönyöröm a költészet,
De rótséggemmel nem bírok. —
Szeretem a nyers igaz szót,
S az erdőket, a szép leányt;
Dühös vagyok, de szép szóra
Bárányszélid, a ki megbánt.

Nos? nem mondtam-e, hogy egytől
Egyig derék fiuk vagyunk?...
Kivált ha, mint épen mostan,
Mint a Tisza egy foly borunk.
Hohó! még két czimboránkat
Kifeledtem rútul, hohó!
Egyik: gyertyánk a hordónak
Száján, másik a — tőklopok.

Szemere Miklós.

A hét akol.

(Gömöri népmóda.)

A hol Magyarország két gyönyörű megyéje
Gömör és Torna ölelkezik, erdőkoszoruzott
sűrű bérczek között, a hegyháton egy régi,
elhagyott út vezet: a szoroskői út. Mélyen van
bevésvé a hegy szikla-gerinczébe, mintha
egy óriási kardnak tántogó sebmedyéde
volna a hegy vállán. Jobbra, balra tőle több
ölnyi magasságban emelkedik a függélyes
szirtfal, mohos, nyirkos repedéseivel, melyekből
sima kigyók püsszognak elő, tetején
pedig összehorog kétfelől a csalit, eleven
baldachint képezve a keskeny út fölött, úgy,
hogy az utas egy hosszú sötét alagutban
találja magát, melybe soha be nem mosolyog
isten derültége. Maga az út olyan szűk,
hogy egy szekér egészen megtölti s kettőnek
találkozása örök veszedelem lenne mind a
kettőre, mert se ki nem térhetne, se vissza
nem fordulhatna. A mellett meredek, mint
egy vizzuhatag. A vidék népe csodaképmu-
togatja a sziklába mélyen belekopott kerék-
nyomokat, melyeket fél öles zakkanók szak-
gatnak meg s vannak még öreg emberek, a
kik jól emlékeznek, hogy e szédítő uton

ökrös szekerek jártak, hol a mai kor gyer-
meke siklót se merne építeni.

E borzalmas út egyik hajlásából a legszebb
kilátás nyílik Torna felé. Mintha valami
falpárkányon állnának, alattunk, csaknem
lábunk alatt terül el a mosolygó völgy a
szédítő mélységben. Óriási buzakzaklak, rop-
pant szénaboglyák apró vakandturásoknak
tűnnek fel innen a magasból, Körtvélyes és
Almás fehér házaival, lombos kerteivel,
mintha egy gyermek rakta volna zöld teri-
tőre játékszeres dobozából, arató emberek,
takaró leányok tarka, törpe bogárkakként
nyüzsögnek alattunk, úgy, hogy önkényte-
len eszünkbe jut a mesebeli óriás leány, a
ki mind ezt az apróságot összeszedhetné a
kötőjébe.

A mely út másik vége fölesavarodik a
hegytetőre, Gömör ezer bérczét tárva szem-
ünk elé. Ott emelkedik, messze, hátul, a
ködös távolban mindeniknél magasabban,
májusban is havas, tarhomlokával gömbö-
lyű, kopár hátával, Magyarország legmag-
sabb erdőhegye, a Királyhegy, mint valami
óriási kenyér, körülötte fenyő- és bükk-
erdőkkel koszoruzva a Sashegy, az Ördög-
hegy, az Élesterető, a Szárazhegy, Madártető,
Kis-Ördöghegy, három megye határdomb-
ját képező Pípiske, a messze szétterpesz-
kedő kopasz Pozsalló, előlva az utat észak-
felé s két kart terjesztve lefelé a Sajó
mentében, mintha meg akarná fogni a lábá-
tól Pelsőczig terjedő azt a völgyet, melyről
már Petőfi is megjegyezte, hogy ha tele ön-
tözik ólommal, egy óriási bunkósbot kerülne
ki belőle. Innen a szoroskői magaslatról gyö-
nyörű kilátás nyílik a roznyói völgyre a
hova a bunkósbotnak a bunkója esnék. A
hegyektől kerített völgykatlanban festői szín-
vegyületben váltakoznak az aranykalászos
mezők ritkaszerű rétekkel; szelid halmok
mosolygó völgyekkel, meredek mészköhe-
gyek vízmosásos lábából kiszögélő halmos
erdőkkel, s míg a völgyön végig a Csermos-
nya csörgő ezüst patakja kigyózik keresztül,
az északi hegykoszoru lábában, egy sárga
halomról ott tekint le büszkén Kraszna-
Horka vára, még most is ép, megörzött
falaival, messze kiragyogva a nap fényé-
ben a sötétzöld erdők háttéréből. Ha nem
látná az ember a falvak bádorgató fehér új
tornyait, a békés szántóvetőket a mezőn s a
jámbor szénfuarosokat csendes biztonság-
ban haladni szédületesen megtézetett szeke-
reik mellett, — e vidéken végig tekintve, a
hajdani lovagkor idejébe képzelhetné magát.

A Szoroskővön megállva, arczczal a
völgy felé, egy meredek, éles hegyesűcs
nyúlik a magasba tőlünk jobb kéz felé. Ez
a Somhegy. Mint egy erdővel benőtt óriás
czukorsüveg, merészen felnyúl. A Cser-
mosnya patak annak tövét mossa, zuhogva
kergetvén a derői vasgyár zakatoló kere-
keit. Keskeny völgyzugok választják el a
többi alacsonyabb erdőhegyektől, melyek
fölött büszkén eltekinnek. Az uristen is várnak
teremtette s mégis csodálatos, hogy e vidé-
ken, hol majd minden bércznek akadt szik-
lavára, ez megmaradt szízen lombos erde-
jével, mely most is oly sűrű, oly hatalmas,
mint ezer év előtt lehetett.

E csodálatos tüneményt egy régi nép-
monda magyarázza meg, melyet megkísér-
tett leírni, úgy a mint azt e vidéken jártom-
ban hallottam.

Sok száz meg száz esztendő előtt — így
szól a rege — magas vár emelkedett a Som-
hegyen. Ura egy hatalmas, kegyetlen hara-
mia fejedelme volt. Vas Adorjának hitták
s elég volt nevét kiejteni, hogy ijedében
elhagyja arcját a vér, a ki hallja. A mi szép

leány a vidéken termett, azt a rablóvezér
elragadta, soha annak többet hírét nem hal-
lotta sem apja, sem anyja. A környékbeli
legénység, kinek ép volt kezébe, ott kény-
szerült szolgálni a bandájában, s a ki vona-
kodott: a hegy gyomra mélyen ki volt ásva,
ott sorvadtt el lánczon, sötétben, nyomo-
rultul.

Fellegvárából lelerándult a haramia-
vezér, a kereskedő-karavánokat, mik akkor
Jolsva és Debreczen között közlekedtek, egy
lábig levágtá, elszedte kincseit, s a kit
megkímélt is, csak azért tette, hogy levá-
gott orral-füllel adja vissza családjának,
ugyan annyi ezüstért, aranyért, a mennyit
nyomott.

A falvak szentelt harangjait leszedte,
abból hamis pénzt veretett és kényszerítette
a szegény népet, hogy azt igazi pénz gya-
nánt elfogadják. Jaj lett volna annak, a ki
ellentmondani mert, jobb lett volna annak,
ha sohase szüli e világra anyja!

És ez urral szemben nem volt se bíró,
se törvény. A király csapatai, melyek elfo-
gására mentek, mielőtt egy napi járó földre
megközelítették volna a rettegett fészket,
mind gonoszul veszttek. Vizmosásokon, hegy-
szakadékokon, utak szorosain lesben álltak
a rablók, bokroktól, szikláktól takarva s
ugy szedegették le onnan a király vitézeit
néma nyilaikkal egyenként, apránként, mint
valami alattomos dögvész. Észre is alig vette
a többi, mikor egy-egy társuk egy szó, egy
árva mukkanás nélkül, szíven találva, lová-
ról lefordult.

A király végre — úgy látszott — fel is
hagyott azzal a gondolattal, hogy Vas Ador-
jánat még meg is fékezze. Azaz, de hogy ha-
gyott! hanem nagyobb dolog történt az or-
szágban, a mi igénybe vette az egész királyt,
Adorjánnak nem juthatott belőle.

Előbb csak leperzselt szárnya galambok,
majd héják, sasok egész fellegei, a miket
üvöltő farkas falkák követtek, szélül-végül
egy-egy féke szakadt, elszabadult ló, majd
menekülő, rémült emberek csapatai jelen-
tették, hogy jön a tatár!

Hajnalpir vonult az égre keleten este is,
mintha most virradna, holott a nap akkor
áldozott le nyugaton. Az az esti hajnalomott
kelet felől fölgujtott falvak lángja volt.

Ott már az ellenség! Száma tenger, jön,
mint az áradat, elsöpörve maga előtt min-
dent; legyőzött népek százezreit hajtja maga
előtt; azokkal tapostat le, ha utjába esik,
hegyet, azokkal tölt meg völgyet, szakadé-
kot, ő maga jön azok nyomában, a símára
egyengetett uton, nem tartja föl semmi.
Velevé van az ördög!

A király elszántan szedi össze kevés jó
hivet és megmérkőzik az ellenséggel. Bizik
fegyverében és még valamiben: velevé van az
Isten!

De a kit az Isten szeret, azt megláto-
gatja. A kis magyar csapat beszorul a Sajó
kanyarulatába, a vad tatár közel se jó hozzá,
csak messziről küldi a kicsi táborra a gyil-
kos felhőket nyilak ezreiből, a mik sebze-
nek, ölnek és gyujtanak. A legtöbb nyil
égő sístergő szurkos tűzkigyót huz maga
után a levegőben.

Egy óra alatt nincs már magyar tábor.
Ott vonaglik a Sajó-parton, vérben, láng-
ban, kihalással küzde.

A gyáva tatár-csorda, mint a holló, mint
a varju, akkor rohan rá, mikor már nem
véthet. Egy órával előbb nem egy tatárko-
ponya bánta volna meg, ha kard-hossznyira
közelít ahhoz a leventéhez, kinek most bünt-
etlenül szedi le merev újairól a mátká-
gyűrűt s nyakából az arany lánczot, melyen
édes anyja arczképét viseli.

De mit nekik az elesettek láncza, ara-
nya! A királyt keresik ők, az kell nekik.

Két nap, két éjjel keresik szakadatlanul
a hullák között. Minden fényes mente alatt
öt gyantiják, a véres tetemeteket a Sajó vi-
zéhez hurczolják, lemosják arczukról a ta-
padó vért, nézik napvilágnál, nézik fáklya-
fénynél: hátha az a király?

Egyik sem az: a király nem esett el,
elmenekült!

A tatárok vezére, a véres száju Batu kán
toporzékol dűhében s száguldó csapatok-
kat küld szerte széjjel, kik a futó királyt
beérik.

Mind hiába! Napok jönnek, napok men-
nek, jönnek-mennek velők a portyázó csa-
patok is, ölnek, gyilkolnak, falvakat gyuj-
tanak, hoznak zsákmányt, prédát, rabszija
fűzött szerencsétleneket ezerekként.

De köztük nincs a király.

Végre tizenegyed napra, sötét viharos
éjjel, szilajon, mint a vihar, nehéz, pánczélos
lovakon, tetőtől talpig vasba öltözött leventé-
k robnak Batu sátorára elő, sisakrostelya
le van eresztve valamennyinek.

Vezérok a szálás magas vitézeknél egy
fövel magasabb, odaszurja a dárdáját a sátor
elő s mély, döngő hangon követel bebocsát-
tatást.

A meglepett tatárok huzódozva tágulnak
utjából s maga a vad Batu kétszer olyan
sápadt lesz a lámpa világánál, mikor a fe-
kete óriást betoppanni látja.

És pedig föltolva sisakja ellenzőjét, mely
alól vad, ádáz arc tekint elő, pokolmélységű
szemeket villogtatva a torzonborz fekete szőr
közül, döngő mély hangján megszólal:

— Csak én vagyok az, széles ez ország-
ban, a ki kezembe játszhatom, a kit keressz.
Ez országért három nap alatt tied a király.

— Ki vagy, hogy ily vakmerő ígérte-
t tenni mersz?

— Én vagyok Adorján, kit az ország vas-
nak nevez.

— Jól van, a szerződés szentül áll. Tied
az ország, mihelyt enyim a király.

(Folyt. köv.)

Törs Kálmán.

„Tépéskészítők.“

Ez a czime Munkácsy művész hazánkfia egy
kitünő képének, mely méltó föltünést okozott
Párisban s nem kevéssel járult a művész hírnevé-
nek emeléséhez. Már maga a mű becse megér-
demli, hogy olvasóinkkal megismeressük, még
akkor is, ha nem lenne egy hazánkfia műve, a ki
esetével hazájának, nemzetének a kultur-világ
szemében már eddig is, fiatal kora daczára, annyi
dicsőséget szerzett.

A kép, melyet mai számunkban közlünk,
ugy szerepel, mint „egy jelenet az 1848-ki ma-
gyar szabadságharczából.“ Elismeréssel tartozunk
az érdemes művésznek, hogy legdicsteljesebb, de
egyuttal legzomorubb napjaink eszményítésével
a hona iránti rokonszenvet is emelni törekszik, s e
törekvésében még az által az aggodalom által sem
akadályoztatja magát, hogy műve művészi érdek-
ből talán veszt. A kép maga, mint műkincs, az
első köztől találandja helyét s a külföldi ítézte
egyhangu abban, hogy a „Tépéskészítők“ sem-
miben nem állanak mögötte a művész világhírűvé
vált másik művének, a „Siralomház“-nak. Fran-
czia, német, olasz, vagy akárki más, igaz, hogy
e két remeket egymás mellé teheti; de mi, a kik
ismerjük a valót, első tekintetre megláthatjuk,
hogy a kép, a mely előttünk áll, igaz, hogy nagy
becsű, igaz, hogy művészi, s hogy fölfogásában
ugy, mint részleteiben az idealizált való áll elő-
tünk, de be kell vallanunk, hogy jellege nem eléggé
magyar; a miket itt látunk, ellenkezőleg a „Si-
ralomház“-éival, azok az arczok nem magya-
rok, s a kép inkább egy németalföldi fest-
mény benyomását teszi reánk, mint egy speciális
magyarét, a micrt hajlandók is vagyunk azt
hinni, hogy Munkácsy csak később, a mű el

készülte után keresztelte el „egy jelenetnek az 1848-ki magyar szabadságharcból.“

Természetes, hogy ezt idegen nemzetbeli műtész nem veheti észre, s így a kép nem is veszíthet műbecséből a külföld előtt. Ezt, a lényegot, mi sem tagadjuk, s készséggel, sőt örömmel ismerjük el, hogy a legsikerültebb művek egyike, mely valaha magyar eszet alól kikerült.

Az ifju honvéd megbeszülten beszéli el viselt dolgait a békés tépéskészítőknek. Meglátszik arczán, hogy szenved, de fájdalmait elfelejti a

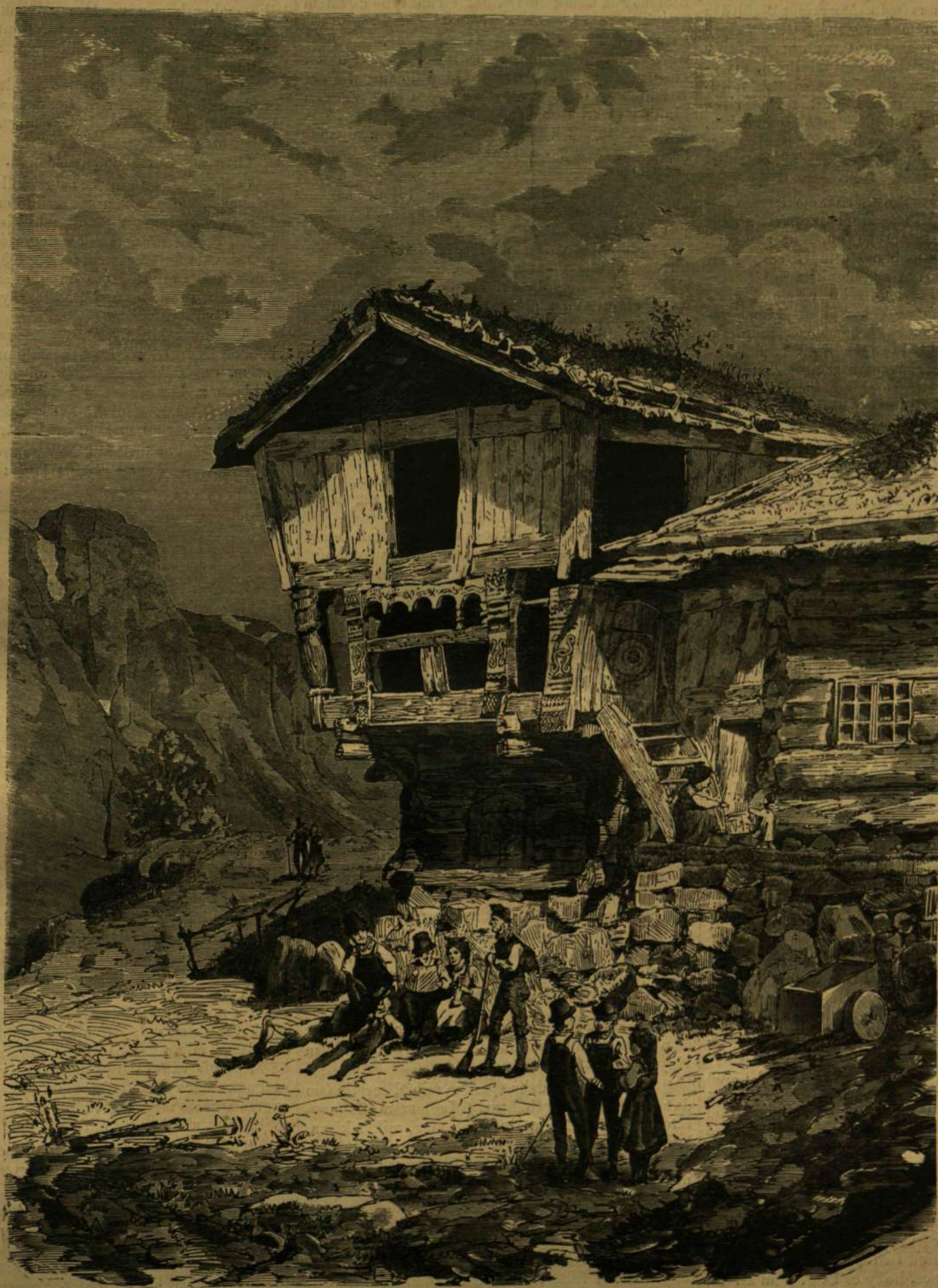
Aggodalom és mély fájdalom olvasható le szelid szomorú arczáról. Szemben a szép szelid leány-alakkal, az asztal másik felén egy alacsony kis ember ül. Válla közé huzott feje mutatja, hogy nyomorék a szerencsétlen: pupos. A művész ez esztetikailag nem szép alakot a leggyöngédebb mérséklettel tudta rokonszenvesé tenni. A szegény kis pupos, munkája mellől, csak féloldalt tekint a jövevényre. Mintha csak kiült volna arczára az egész lelke, annyira belelátja, hogy mint figyel elbeszélésére, mennyire csodálja,

a mű a többi alakok által. Azok, gépileg végezve munkájukat, mind figyelmesen hallgatnak az elbeszélésre. Előttök van, szemközt ül velök egyike azoknak, a kiknek számára oly buzgalommal dolgoznak most. Áhítattal, szorongással, érdeklődéssel csüggnék az elbeszélő ajkain s a figyelem és elfoglaltság komolysága oly hiven van elleve az élettől mindenik arczon s oly lelkiismeretes lélektani igazsággal tükrözve minden arczon külön, nem, kor, állás szerint, hogy szinte megdöbben. A pupos alak mögött az az állig begombolt

TÉPÉSKÉSZÍTŐK. (Jelenet az 1848-9-ki szabadságharcz idejéből.)

Munkácsy Mihály festménye után.

Ódon tárház a norvég hegyvidéken.

táborban viselt szenvedései, nehéz csatározásai emlékénel, a miket felidéz. Környezetére, az egyszerű falusi nép egyesire különböző hatást tesz az elbeszélés, melyet a művész bámulatos erővel tudott visszatükröztetni az arczokon. A fiatal szőke leány mohón nyeli el az elbeszélő minden szavát s e közben szomorúan süti le szemét. Az elbeszélésre, az elbeszélőre hallgat-e, vagy tán arra, a mit tulajdon szíve mond: ki tudhatja? Meglehet, hogy épen távol a csatában levő kedvesére gondol, a kit talán soha se lát többé.

és mennyire irigyl. Érzi, fájdalmasan érzi nyomorék-voltát s nagy kerekre nyílt szeme mondja, mennyire szeretett volna inkább osztogatni sebet a harcmezőn, a helyett, hogy most sebekre enyhítő tapaszt készíteni kénytelen, s hogy mily szívesen kapta volna inkább ő azt a sebet, mely az elbeszélő hőnek annyira fáj. E három alak már magában is művészi egészre lenne alkalmas; az ifju hős, a fiatal leány, a nyomorék oly'ellentétet képeznek, mely egymás mellé állítva teljesen megmagyarázza a helyzetet. De még inkább nyer becsben

alak alkalmasint a falu jegyzője, olvasott ember rokkant is talán, messzebbre gondol, mint a mely határig az elbeszélés terjed; ő már talán a haza jövőndő vesztét látja, azt jósolja ki a honvéd beszédéből. A kis sülde leánynak megállt kezébe a munka s nyitva maradtak ajkai a nagy figyelemben. Az asztal végén egy fiatal nő-alak két kezébe rejtje arczát a hallott iszonyokra, míg az öregebb asszonyok arczán elnyomni látszik az ünnepélyes komolyság a kíváncsiság kifejezését. S még egy, a mi a művész kiváló ítélő tehetségé-

ról tesz tanúságot: a tizenhét alak között egyetlen egy sincs, a melyik ép, erőteljes, fegyverfogható férfi volna, mert a ki az, az ott kiűn van mind a csapatamezőn. Tépéskészítőikül csak sebesültek, nyomorékok, aggok, nők és gyermekek maradtak. — Öszhang, egység és emelkedettség, ellentétek tapintatos csoportosítása, ez az, a mi Munkácsy jelen festményét leginkább jellemzi.

Norvég tárház.

Lapunk egyik nem régi számában egy ósnemzeti építészeti norvég imaház rajzát közöltük: ez alkalommal egy nem kevésbé jellemző stílusú épületet, egy régi tárházat mutatunk be, melyen a norvég hegység között nem egy található, melynek sajátzerű építésmódja első tekintetre föltűnik és meglep. Ilyen izlésben épült tárház ritka udvarból hiányzik, ha tulajdonosa elég jó módu, ki aztán annak építésére és belső berendezésére mindig különös gondot és figyelmet szokott fordítani.

A rajzunkon látható, három-eleotes éléstár körülbelül a XVII. századból származik s most már kissé romlatag állapotban van, de azért a régi, s ma már több-kevesebb módosulást szenvedett faépítészeti stílus maga megmaradhatlan tisztaságában tünteti föl a legkisebb részletekig. A házat körülülfutó tornácok karfái és támaszgerendái, melyek ma már korhadásnak indultak, művészi faragványokkal vannak díszítve, melyeknek készítésében a norvég paraszt utólrhetetlen; a szögleteknél faragott faszalpok emelkednek és a kemény fából álló ajtó nagyobb biztonság kedvéért vastag vaslemezrel van borítva. A tárházban minden elemeket csak egyetlen téres helyiséget képez; a legfelső hálólhelyül szolgál, a legalsóban élelmi szereket s tindenféle ház- és konyhai eszközöket, a közepében pedig a közpülös, nagy gundal és költéssel kiállított helyiséget a jobb ruhadarabokat, értékes tárgyakat és családi ereklyéket tartalmazza, melyek részint a padlásról csüngnek alá, részint tarkára festett és a falak hosszán elhelyezett ládákban állanak.

A ház előtt látható alakok az északi hegyvidékek parasztlakóinak sajátos viselkedését tüntetik föl, mely utóbbi a férfiaknál főleg fölfelé egészen a vállakig megnyújtott nadrágból áll, míg a nők igen rövid szoknyát és fejkül festőileg bonyolított kendőt hordanak. Mindkét nem kiváló szeretettel viseltetik a föllálló gallérok (Vatermörder) iránt s ruháikat örömezt díszítik föl karperecekkel, fényes láncokkal és gombokkal.

S. L.

Kazinezy Ferencz fogsági naplója.

(Folytatás.)

Október 7-ke óta nem volt jobb eledelem, nem jobb ágyam, nem vala semmi könyvem. A tömlőcz büze annyira megdagadtatá gyomromat, hogy orvosra szorultam. A szerencsétlen ember barbara-levet itata velem minden ok nélkül, s az még jobban elgyengített. Midőn a Gouverneur nov. utolsó napjaiban hozzám is bejőve, már fel nem tudtam kelni szalmazákomról. Was ist das, dass dieser Herr vor meiner nichtaufsteht? kérdé a profosztól. — Ew. Excell. gesagt habe, er sei zum Tode geschwollen. — Fassen Sie Muth, mondá a Gouverneur; es soll besser werden. Ich habe die Instruction, alle die hieher kommen, auf die Weise zu behandeln, wie Sie behandelt werden. Heute erhielt ich den Befehl von dem Erzherzog ihrem Statthalter (a mostani Palatinus) dass Sie sich verkösten dürfen, und dass ich Ihnen ihr Bett schicke, Koffer und Bücher abgeben lasse. Dies soll Morgen geschehen, der Verstoß entstand daher, weil die Officiere keine Instruction für hier mitbrachten. (Mi dolog ez, hogy ez az ur nem áll föl előttem? — Kegyelmes uram, mondattam, hogy halálra van dagadva. — No, ne féljen, majd jobban lesz. Utasításom van, hogy így bánják a foglyokat, a mint bánok. Ma kaptam parancsot önök helytartójától a főhercegtől, hogy maguk élelmezhetik magukat, s hogy önöknek ágyneműt, ruháikat s könyveket adassak. Ez holnap meg fog történni. A tévedés onnan eredt, mert a tiszték nem hoztak utasítást az itteni bánásmódra nézve.)

Megköszöntem s kértem nyitassa meg az ablakomat. En a mephyticus büznek áldozatja vagyok. Az ablak be vala erőlvola. Jó, mondá, holnap felküldetem a lakatot.

Hogyan, mondám egész tüzzel, excell. még ma sem engedi idejönni a lakatot?

Az oda le lakik a városban, este van, mindjárt ránk zárják a kapukat, s ha becsukják, én is itt viradok fel.

Excédán kezében a pénzem. En fizetem a fiakkert; kin ezt a penészszagot szívni. Ma lehetetlen.

Engedje hát Excád, had üssem ki az ablakot. Gondolkozik, s megengedte, úgy hitte, bevárom, mig kimegyen. Mint a még kevés napu kölyök, melyet nem birnak lábai: úgy vánszorogtam a hidlason az ablak mellé, hol sarkantus csizmám áll, kiütém a karikát s orromat az ablakon kidugám. — Ez megillette. — Hör Er, mondá a profoszt, sei mein Zimmer oben leer? — Jetzt nicht, aber in zwei Wochen. — Ohne meine weitere Befehle abzuwarten, führt er diesen Herrn gleich hinüber. (Hallja-e? Üres-e fönn a szobám? — Most nem, hanem két hét múlva. — Ne várjon további parancsot rá, vigye akkor azonnal át ezt az urat) s ezzel ment.

Deczembernek nem közepe táján, hanem 21-én, midőn már nem hittem, hogy által viszen, jött s vitt.

Tüdöm el vala szokva a jobb levegőtől, s a hirtelen változás azt cselekvé, hogy a grádicson elájultam. Felocsolának. Midőn megint mennék, ismét elájultam, a profoszt szobájában lettem fel magamat.

Egy életes ember ott rastrirozá a papirost a profoszt számadásához kilincses kézzel. Auch Sie unglücklich? Und ich es erst sehr unglücklich. Seit wann leiden Sie? Seit vierunddreissig Jahren. (On is szerencsétlen? — En vagyok csak igazán az! Mióta szenved? Harmincznégy év óta!) Rettenetes justitia. Ha harmincznégy istent öltél volna meg, még úgy is igazgatlalan volna, a mit veled tesznek, kiálta bennem az emberiség szent érzése.

A profoszt az 1. Nrus alá vitt által, mely szegletben van észak és nyugot felé, de úgy, hogy mellette még egy szoba lehetett, mert ablaka csak egy falon volt. Oda le szomszédom a hid felé az én kedves barátom, Uza Pál volt, másfelé Smetanovics. Itt Rosti János. Mig könyveinket meg nem kaptuk, Uzával beszélgettem, által kopogtatván a falon a betűket. — a egy koppanás b 2, c 3, k 10, p 15 s ezt oly gyorsasággal, hogy egy vasárnap reggeli 7 óra óta 12-ig mindég disszerálék a lélek hallhatatlansága és feltámadása mellett vagy ellen. Rosti elbetegesedett, a magány még inkább elmerítette hypochondriájában, meg akará magát ölni. Verseket csináltaték vele, s az elmét földérité.

Január 21-kén a XVI. Lajos halála rettentő anniversáriumán, reggel jöve hozzám a profoszt, már ekkor deákul beszélgeték, hogy a cselédek ne értsék mit beszélünk. Induat se, ibimus ad aliam domum. (Készüljön, más szállásra megyünk.) Seit me male valere? ut sum, transibo, sed rogo, det mihi amoenum cubiculum, si licet? — Induere se debet, rhexa vehemur. (Tudja-e hogy rosszul vagyok? Átmegek a hogy vagyok, de kérem adjon nekem jó ágyat, ha lehet. — Sietni kell, kocsin visznek.)

Leereszkedvén a várból, minthogy Brünnt nem láttam volt, midőn ide hozattattam, kérem vigyen keresztül a városon.

Faciám, sed video, qualem mihi discretionem dabunt, dum eliberabuntur. (Megtisztem, de meglátom majd, hogy jutalmaznak meg, mikor kiszabadulnak.) Megnyitatták a város kapuját, oly reggel vala, még csak 4 szobában égett gyertya. Semmit sem láttam, csak azt, hogy az utcózá görbék s keskenyek.

Kimenvén a városon, kocsisom balra fordult keletnek. Egy klastromforma valami fejtérni kezdé előttem. Quid hoc est? (Mi ez?) Recorder, mihi dictum fuisse, dum in Octobri hic prensum sum, in hac parte esse domum Correctorium in Obrovicz. — Ja, das ist das Zuchtbaus, mondá. (Mi ez? emlékszem, mikor oktoberben ide hoztak, hallottam, hogy erre felé van az obroviczi fenyítő ház. — Ugy van, ez a fegyház.)

En vadul kezdék teremtetézni. Micsoda? mondám, hát nem elég vala szenvednem? még infamiának is kelle ragasztatni szenvedésemhez? Veszttem volna inkább Budán.

mert áristomba zárnak. — Az ördög vigye el önt, az áristomával együtt), mondám s kocsim megállá a grádics előtt.

A fenyítő-házban Obroviczon Brünn mellett 1796.

Director Schrámek és Controlleur Grünersperg a grádics végén vártak, amaz egy setét zöld aranyrojtos kutscherpelben, medvével prémezeve, 5 puderes kolbászkal, az egyik s a másik file mellett, a Controlleur ugyanannyi papillottal fehér moldon halóruhájában. Nyájasan fogadtak. Uraim, mondám, az urak megpillantása nekem vigasztalás; a szerencsétlen mindig örvend, mikor mivel lelkü emberek gondviselése alá esik. De inkább oda fenn a várbán sanyarogva, mint egy Zucht-hausban szelidebben. Hogy ide jutottam, az nekem halálom.

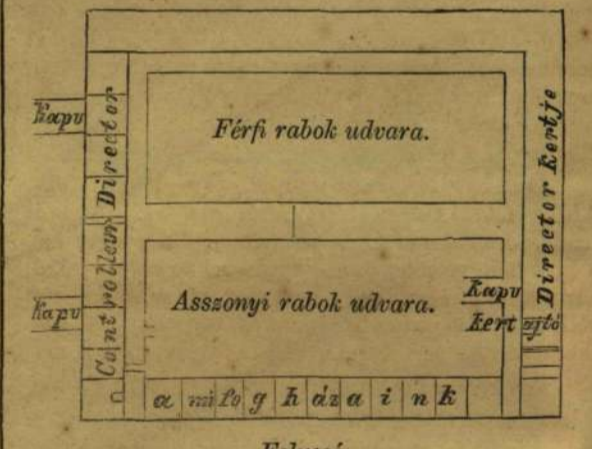
Herr Controlleur, bringen Sie den Befehl aus der Cancellery! (Ellenőr ur, hozza le az irodából a parancsot!) mondá a Direktor, s mig a Controlleur előjött, meg nem nyitá száját.

Olvassa az ur maga, — mondá.

Ó Felsőge bennünket azért küldé ide, mert úgy akarja, hogy valamikor az idő engedni fogja, a Director kertjébe vitessünk ki kiszellőzni magunkat, de itt statusrabok categoriájába fogunk tartatni. Oda fenn azt nem merték a Magyarország szomszédsága miatt. Itt is én esem az I-nrus alá, mellém Rosti jöve le, egy Prusinszky, Ujgyörgyi, Szlávny György.

Ablakunk kicsiny és oly magas, hogy ha oda akarék érní, ezekemet asztalomra kelle feltennem, s ha székemre felállék, alig fére könyököm az ablakhoz. Azon rostélyvas, de drótotartó nélküli. Szobáinknak két ajtajok, két zárok, egyikhez a kulcs a Directornál, másikhoz a Controlleurnál.

Folyosónkon brünni katona, s szolgálótunkra 3 invalidus. Az épület rajzolatja ez:

Geologia és történelem.

(4-ik közlemény.)

Az emberi nem kora.*

Eddig a nevezetes czölöpépitményeket vezetőket bennünk; de ezeken még messze túlterjednek a kőeszközök és az emberi csontok maradványai, miket a közlelbi időkben igen sok helyütt, különösen Francia- és Angolországban, Belgiumban és Dániában találtak bizonyos lerakódásokban, a melyekben egyszersmind kihalt állatok csontjai vagy oly maradványok is fordulnak elő, melyek más okok alapján bizonyultak igen régieknek.

Dánia turfatelepei, melyek vastagsága néhány 10—40 lábnyira terjed, az északi dűlvialképlet mélyedéseiben fekszenek, tehát ezekben újabb képződésűek. Legalsó rétegek 1—3 láb vastag s csaknem kizárólag közönséges mocsári mohából (spannum palustre) áll; e fölött azután már más növények is keverednek hozzá, nevezetesen fenyőtörzsek (pinus sylvestris) nagy számmal, még feljebb tölgy-, nyír-, mogyoró- és nyárfa is. Eme világból mostani erdeiben ellenben kizárólag az erdei bikk (fagus sylvatica) tenyész. A tulnyomó fanemeknek már a sorrendje is igen figyelemre méltó. Egymásra következőleg egy-egy fenyő-, tölgy- és bikk-korszakot lehet megkülönböztetni; a római uralom idejében már az utóbbi szakasz volt soron.

E turfa-telepekben sok helyütt műkésztményeket is találtak. Steenstrup egy fenyő-törzs alatt tüzkőfegyvereket talált, mint a legrégiebb időkbeli származókat; s úgy látszik, hogy a dán szigeteken az eszközök időkorai az uralkodó erdei fák időkorához következőleg sorakozik:

Kő-eszközök — fenyő-korszak.
Kő- és bronz-eszközök — tölgyfa-korszak.

* E részt kivonatossan közöljük.

Vas-eszközök — bikkfa-korszak.

Dániában a turfatelepeken kívül igen kiváló nevezetességük az osztriga-héjak és más ehető kagylók héjaiból álló halmok, minthogy ezeket kétségkívül az egykori óslakók hordták össze, s mert ezekben egyszersmind más állatok csontjait, valamint tüzkőből, csontból, tülkőből vagy fából való eszközöket is találtak, de bronzból készültelék soha. Ez-k szerint, úgy látszik, hogy a kőkorszak ezen osztrigafogyasztó néptörzsénél már valamik utozai rendőrségfélé is létezett, a mely arra ügyelt, hogy az úres kagylóhéjakat és más eleségmaradékokat a falu végén különös helyekre hordják össze. Ezek a halmok néha 10 láb magaságuk és 1000 láb átmérőjük, s ennél fogva keletkezésük időszakát meglehetősen hosszúra lehet tenni, a mely kizárólag a kőkorszakban folyt le. Nevezetes, hogy ezek a halmok csak a keleti tenger partjain fordulnak elő, a nyugoti tenger partjain sehol, és mégis ezen megehető kagylók héjai kivétel nélkül oly nagyok, mint az ugyanazon faj, jelenleg a nyugoti tengerben élőké, mig jelenleg ezek a fajok a keleti tenger félígsós vizeiben csak 1/2- vagy 1/3-nyi oly nagyságukra növekednek. Ez a szembeszökő tüneményt geologiailag meg lehet magyarázni. Több számba vett tényből nevezetesen nagy valószínűséggel azt lehet következtetni, hogy régebben a keleti tenger a nyugoti tengerrel, Jütland egy részén át, nyitabb összefüggésben volt, mint jelenleg a Sund és Belt szűk tengorszorok által, s hogy ennél fogva akkor a keleti tenger vize is igazi tengeri víz volt, nem félígsós, mint jelenleg.

Az időt, igaz, hogy itt nem lehet megbecsülni, de mindenesetre igen hosszú idősak kellett arra, hogy az állatok ily tökéletesen megváltozzanak. Az állati maradványok, miket ama halmokban találtak, mind még most is élő fajaktól származnak, de köze-közbe igen sok pinguin-csontot is találtak; a pinguin (alca impennis) pedig jelenleg már nem lakja ezt a vidéket. Hasonló ételhulladékdombokat azóta Skótzországban is fedeztek föl több helyen.

Egyenként az ily megfigyeléseknek, melyek alapján pozitív időbecslést tenni nem lehet, nem volna valami nagy értékük, de számos analog eset megfigyelése alapján már igen nagybecsű következtetéseket lehet belőlök vonni. Ez oknál fogva a nagyszámu ismert esetek közül a legnevezetesebbeket, részben az egymástól igen távolos tájakról válogat, az alábbiakban állítom össze.

Nilus-völgyében, melynek széles talaját a folyó öntései borítják, Horner Leonhardr kezdeményezésére 1851—1854-ben két sor aknákat és furólyukat mélyesztettek, hogy a vizrakta talajt megvizsgálják. Az aknákat 24 láb mélységig hajtották, a furólyukat 60 lábnyira; de a vizrakta föld tulajdonképi szilárd fenekét ezzel még nem érték el. Hanem az elért legnagyobb mélységig mindenütt találkoztak az iszapban az emberi működés nyomával; nevezetesen találtak tégladarabokat, edényeserepeket és egy vörösréz kést, valamint édesvízi kagylók héjait, melyek mind megegyeznek jelenleg élő fajakkal.

Francia mérnökök becslése szerint a Nilus vizrakadéka 100 év alatt átlag 5 hüvelyknyit tesz. Ha mármost, nagyobb biztosság kedvéért, Horneral, minden száz évre teljes 6 hüvelyk gyarapodást számítunk, úgy már 60 láb vastag lerakódás képződésére is, a mennyire eddig behatoltak, mintegy 12,000 év volt szükséges. Mennyivel mélyebbre terjed még ez a lerakódás? — azt nem tudjuk.

Kerülünk át mármost Afrikából Észak-Amerikába. Az Ohio völgyében igen sok mesterséges halomra találtak, melyek valamely ismeretlen néptől származnak, a mely azokat talán sirboltokul, áldozó halmokul vagy erődívenyekül használhatta. E halmok tömege mintegy 20 millió köblábra rüg. Némelyik hatalmas fákkal van benöve, a melyek egyikén, midőn 1842-ben kivágták, 800 évgyűrűt lehet megismerni. Ezekben a halmokban találtak kő-, ezüst- és vörösréz-ből való eszközöket, agyagneműeket, durva faragványokat és emberi csontokat, valamint tengeri kagyló-héjakat. A halmok építésének időkorát ismét nem lehet meghatározni, de a belsejökben talált maradványokból és a rajtok nőtt fákából kitűnik, hogy ezt a vidéket mintegy 1000 év előtt oly nép lakta, mely a művelődésben és közlekedésben már annyira haladt, hogy képes volt obsidiánt Mexikóból, ezüstöt és rezet a Lake Superior mellől, kagylóhéjakat pedig a mexikói öbölből szállítani.

Florida félszigetet délfelől széles korallzátányok veszik körül, melyek csupán élő fajokból állanak. E zátányok mostani növekedéséből Agassiz az egésznek korát általában 135,090 évre számított, meg magában a szirtben talált emberi maradványok helyzetéből emezeknek a korát mintegy 10,000 évre lehetne tenni.

Az Atlanti Óceánra tett eme kitérés után térjünk vissza Európába.

Közép-Skótzország nyugoti és keleti partjain a régi partvonalakban talált kőeszközök és fatörzsből készült csónakok (canoes), mindenesetre igen régieknek látszanak, de ismét nem nyújtanak csak némileg is biztos támpontot az időmeghatározásra.

Hasonlíkép áll a dolog egy halászkunyhó maradványával, melyre a Mílar-tavat a keleti tengerrel összekötő csatorna ásatása alkalmával, 60 láb vastagságú tengeri lerakódások alatt, de a szárazföld mostani felszínre alott bukkantak rá. Minthogy a tengeri lerakódások rétegei oly vastagon elborítják, ebből azt lehet következtetni, hogy ez a vidék a kunyhó építésére után lesüllyedt, abban a szintjában azután sokáig elborította a tenger, mig valamikor ismét, de még merőben a történelem előtti időkben, megint fölemeltetett.

Ide csatlakozik mármost az emberi maradványoknak a kihalt állatfajok maradványával együtt történt fölfedezése. Legyen elég példa gyanánt ezekből is csak néhány esetet megemlíteni.

Déli Franciaországban a Bize melletti barlangban Tormal már 1822-ben talált emberi csontokat és fogakat, valamint edényeserepeket, kihalt emlősállatok csontjaival együtt, a mely utóbbiak, Marcel de Serres vizsgálatai szerint ugyanazon chemiai állapotban voltak, mint az emberi csontok. Azonfölül mind a kettő egy volt betemetve, és köze-közbe igen sok pinguin-csontot is találtak; a pinguin (alca impennis) pedig jelenleg már nem lakja ezt a vidéket. Hasonló ételhulladékdombokat azóta Skótzországban is fedeztek föl több helyen.

A pondresi barlangban (Languedoc) Christol emberi csontokat és edényeserepeket talált együtt hiéna- és orrszarvu csontokkal; az edényeserepek részben az állati csontok alatt voltak. — Desnoyer ezt a tényt kétségképpen vonta ugyan, de újabb vizsgálatok eme kétségek alól teljesen föloldozták.

Dr. Schmerling már 1833—1834-ben közrebocsátotta azon dolgozatát, melyben kimutatta, hogy ezekben a barlangokban emberi csontok az ursus spelaeus, hyaena, elephas, rhinoceros, vadmacska, hód, medve, farkas és más állatok csontjaival együtt fordulnak elő, hogy ezek a csontok mind azonagy állapotban és épségben maradtak meg, s hogy legnagyobb részöknek még hussal borítva, hulla gyanánt kellett, vizár által a barlangba hordatni. A csontok közt találtak tüzkő-eszközöket és egy csontból készült tűt is. Ezen igen nevezetes fölfedezéseket, részben az általános előítéletek következtében, abban az időben kevésbe vették, sőt nemsokára csaknem egészen elfeledték. Újabb leletek és sok év tapasztalásai kellettek arra, hogy az előítéletek legyőzzék.

(Vége követk.)

A székelyföldi gyógyfürdőről.

(Fényképek.)

IV. Büdös körüli fürdők. Háromszék és Csik között, Kézdi-Vásárhely és Tusnád közt egyes vonalban, fenyves hegy tetején fekszik a gyönyörű Szent-Anna tó; ugyanazon hegyvonalon a Büdös barlangok, és alább valamivel mesés Bálványos vára.

Előpatarkról is eljuthatni a Büdöshöz 5 óra alatt: tehát valamelyik végállomásától a keleti vasutnak nem kell több két hajtásnál, 6—7 órai időnél.

Töltött után mehetni Háromszéken át Kézdi-Vásárhelyig, vagy Tusnádig Csik felé. Azokból, igaz, csak erdei csapásokon mászhatni meg a hegy-oldalt, de székely szeker ott is elmegy, s gyalog sem volna több 2 órai menésnél.

Jövöre azonban kedvezőbbek a kilátások e tekintetben is, mert a kormány már elkészítette a tervet, hogy az erdőknön keresztül Erdővidékről Tusnádna, s onnan, a Büdöst érintve, Kézdi-Vásárhelynek egyenes országutat vágasson.

Messziről jövő vendégnek csakis akkorra, vagy még azutánra ajánlhatom hosszabb tartózkodásul e csodálatos gyógyerejű és vadon szépségű helyet; mert bizony most még annyi kényelmet sem talál, mint a dunántúli jogtudor Sugásban.

TÁRHÁZ.

A kit nagyon bánt valami gyógyíthatatlan baj, az így is eljő, ha hatását megismeri, mert látom, még a zöld dióra öntött szeszt is beveszi az ember, ha győtri a kholera.

Egy fennsík keleti szélén emelkedő hegyoldalon van három gőzölő barlang. Egyik tisztán, a másik timsótt gőzölő állandólag. A harmadikat Gyilkosnak nevezik s vas, kén, timsó és agyagréz keverék gőzében.

Dr. Szabó Vazul már rég sürgeti Felső-Fejérmegye útján is, hogy a Büdösöd országos szemgyógyintézet állítsák, minthogy a barlangok cseppé váló gőzét biztos szeszt állítja mindennemű szemgyengeség ellen. Volt itt tavaly, és jó sikerrel, egy csaknem teljesen megvakult bécsi tanár is.

Közbe legyen mondva, azért történt Felső-Fejérmegye útján a sürgetés, mivel a Büdösöd Háromszék és Csik közti úgvan, de ezen sajátságos, külön darabokból álló megye területén fekszik. Epen így Előpatak is az egymással érintkező Brassóvidék és Háromszék közé ékelve hasonlóképp f.-fejérmegyei terület.

A Büdösöd barlangokat nemcsak szemgyengeség ellen, de használják mindenféle, hülésből származott bajokban is, minthogy a teljes öltözettel bemenő ember néhány perc alatt keményen kiizzad bennek.

Biztos szer különben gyógyíthatatlan bőrbetegségeknél is, mert két-három lélekzetvétel az életet azonnal kioltja.

És a Büdösöd gyógyereje nincs kimerítve három gőzbarlangjával; hanem a fennsíkon nyolcz, vagy tíz, vagy még több ásványos forrás buzog fel, amelyek mind más-más alkotórészek. Van igen kellemes italu pezsgő szénsavas víz; vannak gyantás, vasas, kénes források.

A szegény kóros székely, ha elvégzi aratását, kihurcolkodik a Büdösödre; sátrat épít lobból az eső ellen; élelemmel ellátja magát hazuról, s csak a gondviseléshez hisz még oly igazán, mint a fürdő gyógyerejében. Sok megépült sántabéna szolgálat arról bizonyosít, hogy hite nem csalta meg.

Ebből a Büdösöd csodálatos gyógyhely lehet idővel; most azonban nagy akadály még emelkedésnek az uttalanság, s továbbá az, hogy birtokjoga sincs még tisztába hozva b. Apor Géza és Altörja község közt.

Egy tekintélyes orvos azt állítja, hogy a már rég ismert és használt kászoni, tunsádi, málnási, hatójkai és kovásznai fürdők mind összeköttetésben vannak a Büdösöddel, s utóbbi képezi valamennyinek központját.

Annál igaz, hogy nem messzebb, mint 3-4 mérföldnyi távban környezik mindezek a Büdösöd hegyet.

Legcivilizáltabb és leglátogatottabb valamennyi közt Tunsád. Csikban fekszik, épen a Büdösöd hegyes oldalán, elfelejtethetetlen szépségű vidéken az Olt partján.

Három fürdője van egymás mellett, 14-16 és 18 R. meleg. Ásványgyűlékük leginkább vas, amely által edzőleg hatnak a testre. Nem kevésbé jótékony a messze terjedő fenyves, mely minden oldalról környezi a telepet.

Ivársá használható ásványos víz nincs. A bérházak fából vannak építve, némelyik, mint gr. Mikes néhány épülete, kellemes svájci stílusban.

3-400 vendég már elszállásolható, s az összes látogatók száma egész idény alatt tehető utóbbi években 800-ra. Egy szoba ára naponként

1-2-3 frt. A vendéglők drágábbak az előpatakiaknál, mert még nincs akkora verseny.

Megemlítendő, hogy 6 Felsőének I. Ferencz József királynak is van itt egy nagy telke, melyet erdélyi útja alkalmával ajándékozott volt a birtokosság. A telek még egészen üres, s hallomás szerint a birtokosság azon kérelemmel fordult az udvarmesteri hivatalhoz, hogy ha 6 Felsőének nem szándékozik építtetni, bocssássa vissza az ajándékozók rendelkezése alá. Erre tagadó válasz jött, valamint azon élelmes orvos kérésére is, a ki egyszerűleg magának ajándékozottni kérte.

Ezekből következtetve nem alaptalanul remélik, hogy valaha még királyi mulatóhely fogja díszesíteni a királyi fekvésű Tunsád fürdőt.

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy a csupa székely birtokosok kezén levő Tunsádon mily boszantó jeleket találtak az önkéntes germanizációknak.

Egy kiálló szép pontját hivatalosan „Ludmilla-höhé”-nek nevezték el; a gyógyszerházat pedig csakis német nyelven lehetett megkapni tavaly.

Csak nem képzelik még mindig, hogy az előkelőség egyértelmű volna a németességgel?

Tunsádi fürdőház. — (Fénykép után.)

Tunsádnak jelentékeny versenytársa támadt néhány év óta a még közelebb, mert Brassóhoz csak 3-4 órányira fekvő Málnásban, ugyancsak az Olt partján.

Fürdővizét vasasabbnak s ez által hatásosabbnak tartják Tunsádnál. Egy részvény-társaság több lakást épített mostanság. Váltak sétányokat is a magyórobokrok közé. Ha az ember nem a nagyszerű Tunsád után szólana felőle, vidékét is kellemesen mondhatná.

Inkább hazaiak látogatják; de a Tunsádtól el-elpartoló oláhországiak is fölkeresik s vannak vendégei nyugat felől is. Az a kassai asszony, a ki a Sugás hírére jött be, de kinézésétől elijedett, az is Málnásra húzódott s úgy hallom, meg van elégedve a hatással.

Mindkettőnél hatalmasabb és sajátságosabb erő nyilatkozik a Háromszék határhőgyeséi felé fekvő Kovásznában. Két fürdője van: az egyik nehéz ólom-szürke színű vízzel, a másik rozsdavörössel. Előbbi jellemzőleg Pokolsárnak nevezte el a székely nép. Ha megfürdött benne, meg is kell mosdanod utána tiszta vízzel, úgy elmoskol.

Gyanta s lárvarétegek adják e víz színét, tulajdonságát. Hülés-szülte bajokban igen hatásos s még egyebekben is.

Ezenkívül van Kovásznán jó hajtó víz is,

hasznos hatása az előpatakihoz. És van mindenkifelett száraz gőzfürdő minden háznál. Nincs is ott külön fürdő-telep, hanem a 4000-nyi lakosságú község minden háza úgy van berendezve, hogy egy csoport vendéget elfogadhat. Helyben használják aztán az erős szénsavas kigőzölögést, s legfőképpen a Pokolsár mocskában találkoznak egymással a vendégek.

Ez a szénsavgyőz oly erős, hogy a néhány napig zárva tartott pinze légköré nyomban megfúlasztja a belépet. Kutat takarítani is csak előkészülettel lehet életveszély nélkül.

Kovászna igazán egyetlen a maga nemében s nem mulatóknak, hanem gyógyulást keresőknek nagy kincs rejlik vizében, gőzében.

Kézdi-Vásárhelytől két órányira, Csikszék szegletén fekszik Kászón, egyéni sem kisebb fontosságú fürdő, főképp szenvedő kis gyermekek jövevénye. Vize még vegyelemze sincs illetékesen; állítólag bicarbonat-soda képezi főalkatrészét. Inni kellemes, s a kik megszokják, borral egyítve is örömebb használatok a borszékintél is.

Nevezetesebb azonban, hogy mirigydagányokban és gőrvékelyekben bámulatos gyógyerőt tanúsít ezen viznek fürdőül használása.

Kár, hogy a fürdő tulajdonosa, a szép multu Balázi család, nem sokat tett még a vendégek kényelmes ellátására.

Sajátságos, hogy forrásvíze egy félig vörös, félig fehér márványkőbe vajt magának igen szabályos medenczét, melyet ha hirtelen kimerve, borral megtöltötenek, a legeslegjobb borvizet bort merítik belőle.

Hatójka, K.-Vásárhely mellett, erősítő fürdő, mint a málnási és tunsádi. Távoli vendégek számára nincs berendezve; csak a legközelebbi környezet látogatja.

Hátra van még egy cikkem, melyben Borszék, Homoród, Korond, Bibarczfalva és Zajzon lesznek főemlítve. Ezekkel aztán följegyeztem a Székelyföld ismertebb fürdőit, Zajzont Brassó-vidékről, és Előpatakot s Büdösöd Felső-Fejérmegyéből is a székelyföldi gyógyfürdők közét számítva, mint hogy valóban a Székelyföld közé ékelve

fekszenek, s ha lesz új területrendezés, bizonyosan Háromszékhez lesz beosztva mind a három. Ezekkel azonban nem merítettem ki a gyógyfürdőkkel válható ásványos vizeket, mert olyan Erdély területén 2800 van fölszámítva; s azok legnagyobb része a Székelyföldre esik.

Réthy Lajos.

Egyveleg.

(Amerikai hírlapi stíl.) Egy Omahában (Nebraska állam, Észak-Amerika) megjelenő lap egész szárazon a következő megjegyzést teszi: „Nebraska kormányzójának évi fizetése törvényesül ugyan 1000 dollárban van megállapítva, de lopás és csalás által (through pickings and stealings) 10,000 dollárra szokta fölvenni évenként.”

— A „New-York Tribune” a képviselők működésének hasznát a disznók használatául hasonlított össze, a többek között így szól: „A disznóhus Indiában igen kitiűnő; fájdalom! hogy ezt amaz állam kongresszusi tagjairól teljességgel nem mondhatjuk.”

© (Olaszország hírlapirómalma.) Olaszországban jelenleg 1126 hírlap van, melyek közül 14 francia, 6 angol és 2 német nyelven jelenik meg.

Irodalom és művészet.

(„A Székelyföld leírása.”) A napokban hagyta el a sajtót Orbán Balázs „A Székelyföld leírása” történelmi, régészeti, természetrajzi s népmései szempontból című nagyterjedelmű monografiájának utolsó, 6-ik kötete. E kötet maga 448 negyedréti lapra (kétszer hasábozottan) terjed, 9 önálló és a szöveg közé nyomott 45 metszvényvel. Az egész munka 6 nagy kötetben 200 ivre terjed, negyedfélszáz részt a szövegbe nyomatott, részint önálló képpel. Az első kötet Újvárhelyszéket, a második Csi-széket, a harmadik Háromszéket, a negyedik Marosszéket, az ötödik Aranyosszéket a körülte fekvő vidékekkel, a hatodik a Barcaságot ismerteti. Az adatok egész leltára e munka, mely egy regényes fekvésű, történeti emlékekben gazdag országrész multjára, jelenére, lakóinak ismertetésére és szokásaira vonatkozik. Ha más nem, a kitartó szorgalom, melylyel az adatokat Orbán oly nagy gondal összegyűjtötte, egymaga érdemes, hogy nagy elismeréssel illessük e művet. A szerző gondosan bejárta az egész Székelyföldet, fölkeresette a leggyorsabb irattárakat, lefényképezette vagy lerajzolta a nevezetesebb helyeket és tárgyakat, s képekkel is érdekesítette a gazdag gyűjteményt. Az adatok megszerzésén, a könyv megírásán kívül még tetemes anyagi áldozatokba is került így nagymérvű munka, melynek kiadására nálunk még egyesek nem vállalkoztak. Meg is érdemli a mű, hogy a közönség oly érdeklődéssel tanúsítson iránta, mely arányban legyen a szerző nemesebb törekvéseivel, ki éveket és tetemes összegeket áldozott. A most megjelent 6-ik kötet, mint említettük, a Barcaságot tárgyalja. E vidék jelenleg ugyan a királyföld alkotó részét képezi; Orbán Balázs azonban kimutatja, hogy az eredetileg a Székelyföld alkotórésze képezte s egész a 16-ik század végeig egy része jogilag is ide tartozott, sőt az itt lévő 10 magyar falus a szétszórva lakó magyarok nagy része is a székelyektől származnak le. Ezen ok a székelységnek sok tekintetben összeforrott érdekei a barcasági szászokkal indították szerzőt arra, hogy e vidéket is fölvegye műve keretében. E kötet is igen díszes metszvényeket tartalmaz. Ezek legelőbbjé Greguss János ügyes ónja, továbbá Bicsérdi János rajzolta, s Morelli Gusztáv metszette. Nem egy metszvény van benne olyan, melynél szebbet a legdíszesebb külföldi vállalatokban is alig találunk. A könyv (a 6-ik kötet) ára 5 frt, diszkötésben 6 frt. Ugyanebből külön lenyomatok jelentek meg, u. m.: „Brassó leírása” ára 2 frt, diszkötésben 3 frt és „A Barcasági tis magyar falu” ára fűzött példányban 2 frt, diszkötésben 3 frt. Az egész munka (6 kötet) ára 24 frt, diszkötésben 30 frt, s Tetty Nándor pesti könyvkereskedése útján kapható.

(Az Athenaeum kiadásában) közelebb megjelentek: „A drámai középajók elmélete”, a Kisfaludy-társaság által jutalmazott pályamunka. Irta Négy László. A 89 lapra terjedő csinos kiállítású füzet ára 80 kr. — „Prózái olvasmányok” az iránytan rövid vázlatával, középtanodai használatra szerk. Torkos László tanár a pesti ág. hiv. ev. főgymnáziumban. Megjelent továbbá az „Athenaeum kis képes naptára” számos képpel, sa. „Magyar kézműiparosok képes naptára” szakba vágó közleményekkel s több metszvény mellett Keleti Károly és Ráth Károly arcképeivel. Az első Sarkány János Ferencz, az utóbbit Cskvási József szerkesztette. Ára mindegyiknek 50 krajczár.

(Ujházy János) kir. főmérnökötől „A Rába s a vele vízművelő összefüggő Rábca, Répce, Kiszáborok és Marczal szabályozása és csatornázása, továbbá a Hanság és a Fertő lecsapolása” című, 240 lapra terjedő munka került ki a budai állományából, öt darab tervvel. A czim magába foglalja a tárgyat, mely nemzetgazdasátlag rendkívül fontos. Két-háromszáz ezer hold megmentése az örökös vízpusztításoktól és minden csöpp víz hasznosítása képezik e munka tárgyát. A terv kivitele persze sok pénzbe kerülne, de még több a kár, melyet a mostani tarthatlan állapot okoz. A munka technikai értékének méltatása szakfőnököt illet meg.

(Képzőművészeti östönődjak.) A vallás- és közoktatási miniszter a folyó évi képzőművészeti

javadalom rovására Bruck Lajos festő és Huszár Adolfszobrász részére külön-külön 600, Aggházy Gyula és Ebner Lajos festőknek egyenként 500, Paczka Ferencz, Spányi Béla és Stornó Ferencz festők részére külön-külön 400, Deutsch Ignác, Gyöngyösi Rezső és Hegedüs István festőknek pedig egyenként 300 frt östönődját engedélyezett.

(Sárospatakon) közelebb ily című könyv jelent meg: „Gyászadalok és bucsuhangok.” Protestáns temetkezési használatra. Urvacsora és népiszkolai közbizsákok alkalmával mondandó énekek és beszédekkel, mint szintén énekkarok számára kiválógatott négyhangzatos dallamokkal megtöltve. Irta Gérecz Károly, sárospataki okleveles tanító. A 128 lapra terjedő kötet minden koru és nemű halott számára tartalmaz többrendbeli bucsuztatót, s a kántorok jó hasznát vehetik. Ára 1 frt 40 kr.

(Népiszkolai tankönyv.) Székes-Fehérvárt Klökner Péter kiadásában megjelent: „Terményrajz dióhéjban” népiszkolák számára. Irta Bardon József székesfehérvári tanító. Második javított kiadása. Ára köve 20 kr.

(„Gazdászattani népiszkolák számára”) című kis füzetkét adott ki Vasadi Bologh Lajos, a „Vertesaljai” tanító-egylet alelnöke, mely mű most Székes-Fehérvárt Klökner Péternél második átdolgozott s bővített kiadásban jelent meg. Ára köve 25 krajczár. A kérdésekben s feleletekben ügyesen összeállított kis művet ajánljuk az illetők figyelmébe.

(Az „Erdészeti lapok”-ból) megjelent a VI-VII-ik kettős füzet, mely apróbb közleményekben kívül 4 nagyobb cikket tartalmaz, u. m.: „Melyik miniszteriumra bizzuk az államerdők kezelését?” „A magyarországi vallás- s tanulmány alaphoz tartozó erdők ismertetése.” — „A lajtántuli államerdőszet szervezése” s „Az erdők közhatalóság jelen felügyeletéről.” Ugyanezen füzethez van melékelve: „A m. államerdők faüzleti ismertetése”, című füzet is, melyet a pénzügyminiszterium a kiállításra készítettet. E derék szakfolyóiratot az országos erdészeti egyesület tagjai egy évre 3 frtért, mások 8 frtért kapják.

Egyház és iskola.

(Értesítés.) A sárospataki ref. főiskolában az 1873/4. tanévre a beírások és vizsgák folyó hó 25-én, a tanítások október 1-én veszik kezdetüket. A szokásos szüreti szünidő ez évben elmarad. Sárospatak, 1873. szept. 2. — Bokor József, közigazgató.

(Iskolai jelentés.) A kun-szent-miklósi helv. hitv. VI. osztályu középtanodában az 1873 4-ik tanévre a beírások október hó 1-4-ik, a magán- és pótvizsgák pedig október 5-ik napján tartandak; a rendes előadások 6-án kezdődnek. Mirel az érdeklettek azon megjegyzéssel értesítetnek, hogy intézetünkben a tornaszat, rajz és gyorsírás is, mint kötelezett tárgyat taníttatnak. Kun-Szent-Miklós, 1873. szept. 3. — Az igazgatóság.

Közlekedés.

(A lánchíd kijavítása) befejeztetett; az ut ismét kényelmesen járható. A nagy hőség folytán a fakoczkák a kocsitoun annyira összeszáradtak volt és ezáltal annyit húzogat hagytak, hogy kitöltésükre 75 négyuszor láb fa volt szükséges.

(Visszabályozási munkálatok.) A temesbégavölvi visszabályozó társaság 500,000 holdnyi területet trigonometriailag fölmeretni, mely czélból pályázat nyitattott. A munkálatok hat évre vannak tervezve.

(Új távirat-állomások.) Apahida, Koloskara, Virágosvölgy és Gyéres vasuti táviratállomások a kőbányász-kocsárdi vasutvonalon, továbbá Selmezbánya és Belsőbánya vasuti táviratállomások a garamberenczei-selmecei vasutvonalon magán-sürgönyök fölvetelére is meghatalmaztattak.

Balesetek, elemi csapások.

(Vasuti baleset.) Aug. 25-én este a m. kir. államvasut 26. számú tehervonata Szántó és Pászó között a mozdonyval és 10 kocsiával a vágányból kisklott. Ennek következtében az éjjeli vegyes

vonatoknál az utasoknak át kellett szállaniok. A pálya 26-án reggel ismét járható volt. A baleset oka miatt most foly a vizsgálat.

(Villámcsapás.) A mult pénteken reggel egy polléri földműves kit rokona kíséretében a mezőre ment. Egyszerre vihar támadt. A vihar elől a kis társaság egy szénaboglya alá akart menekülni. A két fiatalabb ember csakugyan eljutott a boglyához, mig az örege futás közben villámcsapás érte, mely rögtön megölte. A villám fején találta a szerencsétlent.

Mi újság?

(Jókai és neje) aug 29-én tartották Balaton-Füreden egybekelésük 25-ik évfordulóját, ezüst menyegzőjüket. Sok magyar ember, a ki erről előre értesülve volt, ünnepelte meg e szép napot szívében, a legjobbat kívánva az iró- és művészpár további életpályára is. De személyes megtiszteltetésben is részesültek, több mint száz üdvözlő iratot vettek az ország minden részéből ez alkalommal s mint Balaton-Füredről írik, tisztelgő küldöttségek is kifejezték üdvökívántaikat. A jubiláns párt nevezetesen a füredi szerezetház igazgatósága és növendékei is üdvözlék élükön Molnár Aladárral. A növendékek hazafias dalokat énekeltek. A fürdői vendégek üdvökívántait Tarcsy Lajos pápai tanár, egykor Jókainak is oktatója, tolmácsolta, ki többi közt elmondta, hogy könnyű volt neki egykor, 32 év előtt Jókai első pályanyertes beszélyéből, „Az isten ujjá”-ból megjósolni, hogy belőle a jövő egy nagy regényírója lesz. A szép ünneplyre Fischer herendi gyárnok pompás porcellán gyümölcstartót küldte Jókaiéknek; a fürdői hölgyek (élükön b. Senyeyné) diszbokrétaikat s szép gyümölcsöket, a fürdőigazgató pedig nemes borokat küldtek. Maga Jókai pedig ezüst-csatos nagy albummal lepte meg nejét. Ez album előlapján ezüst koszorúban nevéik kezdőbetűi vannak, a koszoru szalagján pedig: „1848 és 1873. aug. 29-dike, az összekelés és ezüst-lakodalm napja. — A „Hon” szerkesztőségének tagjai értékes ezüst serleggel emlékeztetnek meg princzipálisok e boldog családi ünnepéről.

E héten időjárásunk is megváltozott. A roppant hőségnek, mely csaknem lehetetlenné tette a fővárosban léteztét, vége szakadt. Vasárnap hűvös, kellemes őszi hajnalra virradtunk, melyet éjjel csendes eső előzött meg. Azóta újra kiderült s bár éjjelenként gyakran esik, mégis oly szép őszi napokat élünk, hogy bizvást elmondhatjuk, hogy ez az év legkellemesebb szaka ez idén. Ennek az időfordulatnak a gazdasszonyok örültek legjobban, mert a nagy hőségben lehetetlen volt a mészárszékéből hozott hús eltartaniok. Most ez másképp lesz, gondolák magukban, a mint a hűvebb idő beáll. Csakhogy nem azért vannak ám mészáros-mesterek a világon, hogy az időjárás kifogjon rajtuk! Mire valok a mészáros strike? Ezeknek a derék uraságoknak régen szemet szurt a közvágó-híd, mely miatt nem vághatnak akármiféle rosz marhát s nem folytathatják addigi üzemeiket. Alattomban áskálódtak tehát ez ellen a város közönségére oly jótékony hatású intézmény ellen, s áskálóadásuk e héten végre nyílt lékadásban tört ki a közvágóhid igazgatója ellen. A feldühödött mészárosok taglókkal, késekkel gyülekeztek az igazgató lakása elé, piszkolták, fenyegették, sőt ré is rohantak s isten csodája, hogy megmenekülhetett dühök elől. — A főzavargókat azóta elfogták s ezügyben vizsgálatot indítottak, mely hír szerint tömérdek és képzeltetetlen visszaféltés fog napilágra hozni.

(József főherceg) aug. 20-án Fiumében tett látó gátat, hol gr. Szapáry Géza kormányzó, Ciotta városi podesta s a katonai főtisztok ünnepélyesen fogadták. József főherceg Fiumében mulatása alatt megzemlélte a honvédlaktanyát s az abban állomásozó honvédeket. Aug. 22-én Fiuméből Zágrábba utazott. Továbbá kőrútjában aug. 28-dikán Orsovára érkezett, meglátogatta a Vaskaput s inkognitóban Adukaleh török várba is betekintett. Innen a kápolnába ment, hol s a magyar koronát földezték. A kápolna fényesen ki volt világítva. A törökök megtudták az inkognitó

daczára a főherceg látogatását és Adukaiah várából tizenegy ágyudörggel fejezték ki tiszteletüket. Aug. 29-án a főherceg a Herkules-fürdőt látogatta meg és másnap Oravica felé indult vissza.

** (Egy szabadságos eréklyéje) Midőn Vasváry Pál 1848-ban hősies csapatát szervezte, az erdélyi oláhok ellen indult, a nagyváradi hölgyek ez alkalommal egy nagyváradi aranyműves által értékes gyűrűt készíttettek számára. Ez a gyűrű jelenleg dr. Szabó Vazul nagyzebeni orvos birtokában van, ki azon oláhtól vette meg, ki Vasváry fejét baltájával ketté hasította. A gyűrű 14 arany súlyú, s fellapján egy nyitott könyvet tüntet föl, melyen keresztül kard van fektetve. A könyv egyik lapján a szavak vannak bevésve: „Március 15-ike 1848.” A második lapon e két betű: V. P. — A „Nagyváradi” című lap fölhívást intéz Nagyváradi hölgyeihez, hogy a „biharmergyei muzeum” részére közadakozás útján vásárolják meg a történelmi és helyi érdekek bíró eréklyét.

** (Vukovics Sebő arcképe.) Temesmegye szept. 1-én tartott közgyűlése alkalmával leplezték le a megye termében. Emlékbeszédet Besenyei Ferenc főjegyző tartott.

** (Diszes emlékoszlop) fognak fölláttani ismét Debreczenben, a kollegium előtti emlékkertben: a Szombathy-Vörösmarthy-féle emléket. A debreczeni ref. egyház készítette néhai Szombathy István, Debreczen sz. kir. város (a múlt század végén és a század elején) főbírája — és neje, Vörösmarthy Zsuzsanna emlékére, kik is részt vettek az erdélyi szabadságharcban, a halála után, 6 rendbeli alapítványt tettek, tanszékek, árvák segélyezése, és a Czegléd-utczán építendő templom alapjára. Ez alapítványok tőkei most már 50,000 ft körül összegre mennek. Múlt tehát, hogy emlékek megőriztessék, annyival inkább, mert a mai időben ily nagyobbzerű alapítványok Debreczenben a ritkaságok közé tartoznak. Az emlékművet már rendelkezése helyére szállították.

** (A városiglet bővítése.) A közmunkatanács kezdeményezése folytán Pestváros hatósága elhatározta, hogy a csömöri-ut és a külső kerepesi-ut közt fekvő városi homokbányaterület (mintegy 70 hold) a városiglet nagybővítésére fordíttassék. A parkozás és utak előállításai költségeinek viselését szintén a város vállalta el; de a mostani városigletet az új ligettel az István-mezőn át összekötő utnak helyreállítására a csömöri-utig, mint-hogy azt magántelkeken keresztül vezetni, s e végből magántelkeket vagy megszerezni vagy kisajátítani kellend, a fővárosi közmunkák tanácsa kötelezte magát.

** (Két gőzhajó, mint szög.) A magyar egyszülts gőzhajótársulat partbér fejében 13,400 frral tartozik Pest városának, melynek biztosítására az a társulat 140,000 ft értékű két gőzhajót: a Visegrádot és Szigetvárt lefoglaltatta. A társulat 1 havi moratoriumot kér ezen összeg lefizetésére, akár fuzionál a német társasággal, akár nem.

** (Két budapesti színházról csodálat.) A hivatalos lap hírdetési közt van kettő, melyek a budapesti magyar színházról szomorúan értenek. Egyik szerint: a váci ipar- és kereskedelmi hitelintézet váltókövetelése miatt az istvántéri színházat és ingóságait, melyeket 38,500 ft 80 krra becsültek, hivatalosan lefoglalták. — A másik hírdetés Fehérvári Antal budai szinköri igazgató ellen szól, kinek 3515 ft 40 krra becsült könyvs ruhatárát foglalták le Junga József 1500 frtnyi követelése miatt.

** (A pesti német színház.) a gyapju-utczai u. n. Varietés-t, a részvénytársulattól, mely azt épít, megvette Strampfer bécsi színházigazgató 350 ezer frrt.

** (A járvány) állásáról kiadott hivatalos jelentés szerint f. hó 2. és 3-án Pesten 26 - 29, Budán 1-1 betegedési eset fordult elő. A vidékről érkezett tudósítások szerint is mindenfelé szűnik már a járvány pusztítása.

** (Fényüzési adó.) A bécsi képviselőlet jogügyi bizottsága a fényüzési adót ajánlja behozni Bécsben. Ezen adó: lovakra, kocsikra és szolgákra fog kivettetni, s körülbelől 80,000 frtnyi jövedelmet várnak utána.

— (A bortermelés Franciaországban.) Franciaország idei bortermése iránt kedvező hírek érkeznek a „Times” szerkesztőjéhez. Jelenleg 2,300,000 szőlőbirtokos van Franciaországban, s csak 11 departementben nem foglaloznak bortermeléssel, a többi departementek közül 20 belfogyasztásra, 58 pedig kiviteltre termel. Az összes évi termés körülbelől 2,000,000 font lehet, melyből maga Páris 800,000 kilogrammot fogyaszt el, míg a többi Anglia, Ausztria és Oroszország piacaira vitetik.

** (Öngyilkosság) Görbes József somogyi földbirtokos Kis-Körpádon, aug. 20-án azt mondta otthon, hogy vadászni megy, s aztán az erdőben, (nem tudni: miért) agyonlőtte magát.

† (Halálhírek.) Zemplénből egy gyászlap Löcherer Mihály földbirtokosnak aug. 27-én történt kimúlását jelenti. A járvány áldozata lett Nagy Géreson 49 éves korában. A boldogult a tavaszi választásokkor a bodrogközi kerületben b. Sennye ellenében a balközép jelöltje volt. — A váci kegyestanítórend másodfőnöke: Gruber József, aranyismis áldozár, hazafias pap, Vácson 86 éves korában; Pap Melhiadedek, ferenczrendi áldozár s volt honvédtábori pap, 64 éves korában, szintén Vácson elhunyt. — Kardos János, hordosi evangélikus lelkész, közelébe hunyt el 76 éves korában. Az elhunytban a vidék vendlakosága sokat veszített, mert ő nemcsak lelki vezére volt a népnek, hanem gyámola, jölteveje, valódi atyja is; több hasznos könyvet is fordított vend nyelvre. — Glasz János, német-czernyai kath. lelkész, 57 éves korában meghalt. — Jakab Sándor, Biharmergye főlevéltárnoka, meghalt N.-Váradon 67 éves korában. — Chorin Mór (Chorin Zsigmond hirlapíró apja) 83 éves korában Pesten elhunyt.

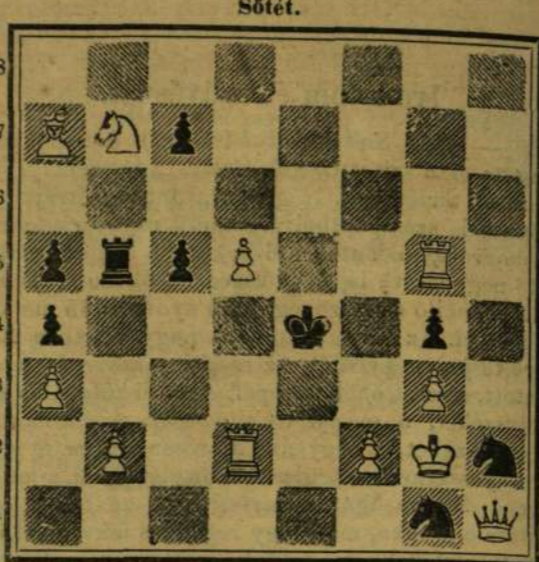
Nemzeti színház

Péntek, aug. 29. Másodszor: „A szép Diego.” Vigjáték 3 felv. Irta Moreto; ford. Bekics Gusztáv. Szombat, aug. 30. „Ördög Robert.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Meyerbeer. (Carina k. a. fölléptéül.) Vasárnap, aug. 31. „A vén bakancsos és fia a huszár.” Népszínmű 3 felv. Irta Szigeti József. Hétfő, szept. 1. „Báró és bankár.” Szomorújáték 3 felv. Irta Hugo Károly. — „Elkényesített férj.” Tréfa 1 felv. Irta Thiboust; ford. Szerdahelyi. Kedd, szept. 2. „Don Juan.” Vig opera 2 felv. Zenéjét szerz. Mozart. (Carina k. a. utolsó fölléptéül.) Szerda, szept. 3. „Rabagas.” Vigjáték 3 felv. Irta Sardou; ford. Deák Farkas. Csütörtök, szept. 4. „A lélekt. nő.” Opera 4 felv. Zenéjét szerzte Verdi. (Hauk Minnie k. a. első fölléptéül.)

Szerkesztői mondanivaló.

— Cs. K. A nyilt-téri cikket végre megkapuk. A visszaélések megrovására lapunk mindig nyitva áll, de ez a közlemény, előadási modora miatt, a mi lapunkban is csak a nyilt-térben foglalhata helyet. Jelen alakjában azonban, azt hisszük, most — hónapok mulva — már idejét multa. — Budapest. St. L. A közleményre egy pár megjegyzésünk lenne, a mit személyes találkozás alkalmával adhatnánk tudtára. — H. Bőszörmény. Sz. S. A reklamációt átadtuk a kiadó-hivatalnak elintézés végett. A járványra vonatkozó közlemény más alakban megjelent már lapunkban. — Abos. F. F. A régi harang rajzát szakértőknek adjuk át. A „V. U.” egyes számaival a múlt évekbeli a kiadó-hivatal már nem szolgálhat. — Egyedül. Ön a versformával s az (erőltetett) hangulattal a Poé „Holló”-ját akarja átmozni; refrainje „Senki, sehol, sohasé” is annak a paródiája. De ki látott ily nyakatekert igehajtogatást? — Értini nem fogand köröttem Senki sehol soha sem! — A „fog” egyik jövő-alak, a „and” a másik, de a kettőt összekötni nem lehet. Hagyjon békét a lantnak! — Szőlgyén. Sajnáljuk, de ez nem közölhető. Az eredeti nem orosz, bár nem a mi izlésünk szerint való; de a fordítás darabos, zengzetesség nélküli. Ha az előbbinek eredetije kerünkhoz kerül: kísérletet teszünk vele. — B. B. „Emlékszel-e lányka?” Hig lére eresztett ezibere.

SAKKJÁTÉK. 718-ik sz. f. Pap Dezsőtől (Miskolczon.) Sötét.

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

A 713-ik számú feladvány megfejtése. (Szerényi Bélától Pesten.)

- VII. Sötét. 1. Ba5-c5... b6-c6: a) 2. Vc8-g8... tetszés szerint 3. B vagy V mattot ad. a) 1. ... Fa8-b7 (b) 2. Vc8-f8... tetszés szerint 3. Vc8-f2-f4 matt. b) 1. ... Hb1-a3 2. Bc5-c3... tetszés szerint 3. V vagy B matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagya Imre. — Aradon: Kovács Albert. — Sziget-Cségen: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

— A bécsi nemzetközi sakkturna véget ért. Az első és császári díjat (200 arany és 1000 ft.) Steinitz nyerte 10, — a másodikikat (600 ft.) Blackburne szintén 10, — a harmadikat 300 ft. Anderssen 8 1/2, — a negyediket (200 ft.) Rosenthal nyerte 7 1/2 nyert matchal. Az eredmény váratlan volt. Blackburne, kinek legtöbb kilátása volt az első díjra, miután minden eddigi ellenfelét legyőzte, az utolsó menetben Rosenthal ellen veszített s e vereség által Steinitzszal, ki 10 nyert matchalhoz hozzá legközelebb állott s kit első ízben legyőzött, — újra összekerült. A szerencse Steinitznek kedvezett, ki két egymásra következő játszmában legyőzte hatalmas ellenfelét s a császári díjat kivívta. Alább közöljük a második és döntő játszmát az első és második díj fölött.

Table with chess moves and notation: Villagos Sötét (Steinitz) vs Villagos Sötét (Blackburne). Moves include a2-a3, d2-d4, e2-e4, d4-c5, f1-d3, Hg1-e2, Fc1-c3, Hb1-c3, 0-0, b2-b4, Ba1-b1, He3-d5, Hd5-f6, Fe3-h6, h2-h3, f2-f4, Vd1-d2, Hc2-c4, Bf1-c1, He2-c3.

— Melléklet: A „Haza” életbiztosító és hitelbank felhívása.

TARTALOM.

A Jókai pár (két arcképpel). — Tolcsvai pinczében. — Tépéskészítők (képpel). — Norvég tárház (képpel). — Kazinczy Ferencz fogsági naplója (folyt.). — Geologia és történelem. — A székelyföldi gyógyfürdők (képpel). — Egyveleg. — Tárhá: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár. Felelős szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

HETI NAPTÁR. Table with columns for Hónapi-és Hetinap, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraelliták naptára, Nap (hossza, kel, nyug.), Hold (hossza, kel, nyug.). Rows for Septemter months.

Buda-Pest, szeptember 14-én 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyeszer hasábozott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetémenyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos. Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, külön minden ígatás után 30 kr.

Hauk Minnie.

Gyakran van okunk panaszkodni a természet ama mostohasága ellen, hogy lassanként kiengedi halni az énekművész nemzedéket, a mi leginkább a tenorhangokról áll. De másrésztől kárpótol az által, hogy időnként egy-egy szeszélyes pillanatában kiváló tüneményeket küld a világra, melyek oly nyomatok hagynak hátra, hogy azokon egy új nemzedék kárpótolás képezheti magát. Ily tüneménynek nevezhetjük korunkban Hauk Minnie kisasszonyt is.

Hauk Minnie, művészi tulajdonait tekintve, a legritkább jelenségek közé sorolható. Hódító külső, minden tekintetben tökéletesen s egyenletesen kiképzett hang, finom zenei érzék, költői fölfogás: mind oly tulajdonok, minőket a természet csak kevés választottjának ad. A naivság, vidorság, pajkosság, párosulva bájjal és kellemmel képezik az ő tulajdonképeni elemét. Szerepköre tehát már egyéniségénél fogva is határozottan lyrái. Mint Angela Auber „Fekete domino”-jában, mindkét Zerlina Mozart „Don Juan”-és Auber „Fra Diavolo”-jában, Susanna „Figaro lakodalmá”-ban, Jenny Boildieu „Fehér nő”-jében, Linda Donizetti hasonczimű dalművében, ugyanezen zeneköltő „Ezred leányá”-nak czimszerepe, Violetta Verdi „Tévedt nő”-jében, Amina Bellini „Alvajáró”-jában, stb. már számtalanszor hallott és ábrázolt szerepek, de melyeknek ő valamely kedves vonás vagy kecskeszerű báj tud kölcsönözni, hogy a hallgató előtt mindig új színben tünteti föl ezen annyira ismert s ő általa ujjakká vált alakokat. Nagy tehetsége azonban nem zárja ki, hogy az erősebb drámai szerepeket is sikerrel ne ábrázolja, mint Margit Gounod — Egyveleg. — Tárhá: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

HAUK MINNIE.

Yorkban, mely a gyermek fogékony lelkületére mély benyomást tett s elvetette magát a későbbben hatalmasan kitört kiolthatlan művészi lángnak. Az Egyesült-Államok nyugati részébe Kansasba költözvén, szülei figyelmesekké

először is Hauk Minnie-től lesz szerencsénk dozó járása, a rémület, mely őt a pokoli hangok hallatára elfogja, oly művészi mozzanatok voltak, melyek soká feledhetetlenek lesznek előttünk. Margitja a nemzeti színházban eddig hallott és látott Margitok között a legegységesebb s lélektenileg legigazoltabbak közé tartozik. — Rozinában maga volt a megtestesült báj és kellem, csalogányként csattogott koloratúrja, elragadván a hallgatóságot, főleg midőn az énekleckezé alkalmával néhány magyar dallal kedveskedett, mely udvariasság iránt mi magyarok soha sem tudunk érzéketlenek lenni, hanem eget-verő taps és éljenzés által viszonzozzuk a gyöngéd figyelmet. Megemlíttük még Ophéliát Thomas „Hamlet”-jéből, mely dalmű Paulinénk makacs gyöngölkedése folytán egészen leszorult a nemzeti színház operai műsorából. Ha nélkülöztük is ebben, — miután életében először nálunk énekelte, — még az alak tökéletes kidomborodását és egyöntettségét, mint ezt tőle többi szerepeiben már megszoktuk, mégis, hogy e nehéz és költői szerepet két hét alatt betanulta és fényes sikerrel érvényesíté, csak genialitásának bizonyítéka. A mi kevés adattal bírunk eddigi életéből, röviden következőbe foglalhatjuk össze. Hauk Minnie született New-Yorkban 1851-ben nov. 16-án, Amerikába átköltözött német családból. Atyja tekintélyes német tudós volt, azonban az 1848-ik mozgalomban résztvevése miatt kénytelen volt családjával az Egyesült-Államokba menekülni. A kis Minnie 8 éves korában hallott először operai előadást, az amerikai zenelet metropolisában New-